

F/ 2.5

331.2 (180):35.08 (180) Tilastollinen Päätoimisto

Kansalliskirjasto

TILASTOLLINEN PÄÄTOIMISTO

ANSIOTASOTUTKIMUS

Helsinki 1965

Selostus ansiotasotutkimuksesta
=====

Valtioneuvosto antoi 17.9.1964 päivätyllä kirjelmällään Tilastolliselle päätoimistolle tehtäväksi suorittaa vuoden 1965 kesäkuun loppuun mennessä valtion virkamiespalkkauksen tarkistamisesta annetun lain voimaansaattamisesta annetun lain (431/64) 1 §:ssä tarkoitettu perusteellinen tutkimus, jonka perusteella voidaan todeta virkamiesten ansiotaso vuoden 1963 viimeisellä neljänneksellä ja selvittää, onko tämän ansiotason ja yleisten työmarkkinoiden ansiotason välillä epäsuhdetta.

Kun Tilastollinen päätoimisto oli saanut edellämainitun tehtävän, perusti sen yhteydessä toimiva Tilastollinen neuvottelukunta jaoston, jonka tehtävänä oli osallistua neuvoa-antavana elimenä tutkimuksen suunnitteluun. Tämän ansiotasojaoston nimellä toimivan jaoston puheenjohtajana on toiminut neuvottelukunnan jäsen, ylijohtaja Erik Törnqvist, ja on jaosto ollut säännöllisesti yhteistyössä neljän tärkeimmän virkamiehiä edustavan järjestön kanssa.

Päätoimiston saadessa toimeksiannon tutkimuksen suorittamisesta oli lain mukaan aikaa jäljellä sen suorittamiseksi ainoastaan vähän yli yhdeksän kuukautta. Kun tehtävä edellytti paitsi olemassa olevien tilastojen käsittelyä, ja osittaista uudelleen muokkaamista, myös eräiden merkittävien uusien tilastojen perustamista, oli käytettävissä oleva aika erittäin niukka. Päätoimisto on suorittanut sille annetun tehtävän, mutta koska käytettävissä oleva aineisto antaa mahdollisuuksia vielä lisäselvityksiin, on Päätoimisto varautunut suorittamaan sellaisia varsinaisen tutkimusajan päätyttyäkin.

Ansiotasotutkimuksen yhteydessä tai siihen liittyen on aloitettu seuraavien uusien tilastojen laatiminen tai suoritettu seuraavia osatutkimuksia.

Valtion virkamiehiä koskevan ansiotasoindeksin laskelmista ja tätä tutkimusta varten on vuosien 1963 ja 1964 marraskuulta kerätty virkamiespalkkauksista palkkalistojen mukaiset tiedot sekä eräitä lisätietoja. Kerätyn aineiston perusteella tullaan laatimaan laajempaa virkamiestilastoa kuin tässä tutkimuksessa käytetty.

Koska ns. ylemmistä toimihenkilöistä ei maassamme ole laadittu tilastoa kääntyi Päätoimisto Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Liiketyönantajain Keskusliiton puoleen ehdottaen tällaisten tilastojen laatimista kiireellisesti. Aikaisemmin on STK laatinut tilastoa teollisuuslaitoksien ns. alempien toimihenkilöiden ja Sosiaalinen tutkimustoimisto liikealan alempien toimihenkilöiden palkoista. Suomen Työnantajain Keskusliitto on kerännyt ja käsitellyt molempien mainittujen järjestöjen osalta ylempia toimihenkilöitä koskevat palkkatiedot ja Päätoimisto on täydentänyt eräiltä osilta liikealaa koskevia tilastoja omalla tiedustelullaan.

Myöskään järjestötoiminnan alalla maksettavista palkoista ei aikaisemmin ole kerätty palkka- tai ansiotilastoja. Päätoimisto suoritti tässä yhteydessä erillisen tiedustelun, jolla se keräsi joukolta liittoja ja järjestöjä tutkimusta varten tarvittavat palkkatiedot.

Päätoimisto on jo aikaisemminkin laatinut tilastoa kuntien ja kuntayhtymien toimihenkilöiden palkoista. Maalaiskuntien ja kuntayhtymien osalta tämä tilasto on perustunut sitä varten kerättyyn aineistoon, mutta kaupunkikuntien osalta on käytetty tulo- ja menoarviosta saatavia tietoja. Kun näin saadut tiedot eivät olleet riittäviä ansiotasotutkimusta varten, suoritti Päätoimisto erillisen

kaikkia kaupunkikuntien viranhaltijoita ja toimihenkilöitä koskevan tiedustelun.

Verotusta varten kerättävä aineisto sisältää tietoja myös palkoista. Saadakseen täydentävää aineistoa on Päätoimisto kerännyt tietoja koko vuoden saman työnantajan palveluksessa olleista palkansaajista. Tutkimus rajoittui 16:sta edeltäpäin valittuun kuntaan ja suoritettiin tiedustelu teknillisesti siten, että pyydettiin täydentäviä tietoja verotoimistoilta Päätoimistolla tulo- ja omaisuustilaston laatimista varten olevaan aineistoon.

Valtion virkamiesten eroamissyiden ja sen selvittämiseksi, minkä työnantajan palvelukseen he siirtyvät valtion virasta tai toimesta erottuaan, suoritettiin ns. virkamiesten liikkuvuustutkimus. Tämä tutkimus oli kaksiosainen. Toisaalta suoritettiin eronneita virkamiehiä koskeva tiedustelu ja toisaalta pyydettiin joukolta valtion virastoja ja laitoksia lausunnot työvoiman täydentämiseen liittyvistä olosuhteista ja erityisesti työvoiman saannissa esiintyvistä vaikeuksista.

Edellä mainittujen uusien tilastojen ja tiedustelujen lisäksi on suoritettu kerätyn aineiston erittelyn tehostamiseksi yritysten palkkarakennetta koskeva rajoitettu tiedustelu sekä muitakin erikoiskysymyksiä koskevia erityisselvityksiä. Myös aikaisemmin kerättyjä tilastoaineistoja on jossain määrin jouduttu käsittelemään uudelleen tätä tutkimusta varten.

Tutkimuksen ajankohta on vuoden 1963 viimeinen neljännes. Tilastoja kerättäessä on tiedustelu kohdistettu marraskuuhun, joka on ao. neljänneksen keskimäinen kuukausi. Sosiaalisen tutkimustoimiston julkaiseman toimihenkilötilaston aineistot ovat saman vuoden

elokuulta. Aikaero elokuusta marraskuuhun ei kuitenkaan heikontane merkittävässä määrin näiden tilastojen vertailukelpoisuutta, sillä tänä aikana ei yksityisten työmarkkinain taholla tapahtunut mitään yleisiä toimihenkilöiden palkkajärjestelyjä. Virallisissa ansiotasoindeksilaskelmissaan on Päätoimisto arvioinut toimihenkilöiden palkkojen pysyneen samassa pisteluvussa vuoden 1963 III ja IV neljänneksen aikana.

Valtion virkamiesten liikkuvuus

A. Eronneita koskeva tiedustelu

Valtion virkamiesten ansiotasotutkimukseen liittyvänä erityisselvityksenä pani Tilastollinen päätoimisto toimeen tiedustelun valtion virastojen ja laitosten palveluksesta siirtyneistä virkamiehistä. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään virkamiesten eroamissyitä ja eroamisilmiötä muutenkin. Käytännöllisistä syistä pyrittiin tutkimuksen ulkopuolelle jättämään tilapäisluontoinen virkamiehistö sekä sellaiset eroamiset, joiden voitiin katsoa liittyvän tavanomaiseen virkauralla etenemiseen saman laitoksen tai alan puitteissa. Etenkin viimeksimainittu rajoittaminen voi aiheuttaa epätarkkuutta sellaisia tapauksia koskevissa luvuissa, joissa valtio jää edelleen työnantajaksi. Sensijaan työnantajan muuttuessa ei tällaisia epävarmuustekijöitä ole.

Tiedustelu koski vuotta 1964 - vuotta 1965 koskevat tiedot käsitellään sitten kun tiedot on saatu koko vuodelta - ja jouduttiin lomakkeet täyttämään tilaston kohteena olleen vuoden jo päätyttyä. Kun kaksi keskeisintä kysymystä, - eroamisen syy ja uusi työnantaja -, koskivat seikkoja, joista ei tavanomaisesti tehdä nimikirjaan tai henkilökortistoon merkintöjä, voitiin odottaa, että ao. kohdissa ryhmä "tuntematon" muodostuisi suureksi. Koska ryhmä "tuntematon" kuitenkin jäi eroamissyyn osalta 15.6 %:n ja uuden työnantajan osalta vain 5.6 %:n suuruiseksi, voitaneen katsoa, että vastaajat olivat suhtautuneet tiedusteluun kiitettävällä huolella.

Tiedustelun perusteella ei voida tarkasti selvittää, miten suuri valtion virkamiesten liikkuvuus on verrattuna virkamiesten kokonaislukumäärään. Karkeasti voidaan kuitenkin arvioida, että joka 23:n

virkamiehen kohdalla katkesi virkasuhde vuoden 1964 aikana. Noin puolet virkasuhteen katkeamisista aiheutui virkamiehen kuolemasta tai eläkkeelle siirtymisestä.

Tiedustelussa esille tulleet siirtymissyyt ilmenevät seuraavasta taulusta.

Taulu 1. Siirtymissyypuolien mukaan.

Siirtymissyypuoli	Miehet		Naiset		Molemmat sukupuol.	
	luku	%	luku	%	luku	%
Ilmoitettu yksi syy.						
Palkka	246	29.6	121	12.2	367	20.1
Työn laatu	37	4.5	23	2.3	60	3.3
Työolosuhteet	33	4.0	58	5.9	91	5.0
Ei etenemismahdollisuuksia	55	6.6	19	1.9	74	4.1
Muu (yksi syy)	141	17.0	576	58.1	717	39.3
Ilmoitettu useampia syitä.						
Palkka eikä etenemismahdollisuuksia	70	8.4	26	2.6	96	5.3
Palkka, työn laatu ja/tai työolosuhteet	72	8.7	35	3.5	107	5.9
Muu paitsi palkka	13	1.6	13	1.3	26	1.4
Siirtymissyypuoli tuntematon	163	19.6	121	12.2	284	15.6
Yhteensä	830	100.0	992	100.0	1822	100.0

Siirtymissyypuolien tärkeysuhteista voidaan tehdä jo tämän taulukon perusteella johtopäätöksiä. Syyryhmä muu (yksi syy) muodostaa kuitenkin etenkin naisten kohdalla huomattavan häiriötekijän. Eräiden muiden taulujen ja aineiston tarkastelun perusteella tiedämme, että tähän nimikkeeseen sisältyy sellaisia syitä kuin opiskelu, jääminen kotirouvaksi, siirtyminen toiselle paikkakunnalle miehen saatua täällä uuden paikan, siirtyminen itsenäiseksi elinkeinonharjoittajaksi jne. Tällaiset syyt eivät kuitenkaan ole tämän tutkimuksen kannalta relevantteja. Jos jätämme tämän syyryhmän ja ryhmän siirtymissyypuolien

ton tarkastelun ulkopuolelle, saamme seuraavan typistetyn asetelman.

Siirtymissy	Miehet	Naiset	Molemmat sukup.
Palkka	47 %	41 %	45 %
Palkka ja jokin muu syy	27 %	21 %	25 %
Muut syyt paitsi palkka	<u>26 %</u>	<u>38 %</u>	<u>30 %</u>
	100 %	100 %	100 %

Karkeasti ottaen aiheuttaisi tämän mukaan palkka yksinään tai yhdistyneenä johonkin muuhun syyhyn virkamiehen eroamisen kahdessa tapauksessa kolmesta. Naisten kohdalla näyttelevät muut syyt kuin palkka suurempaa osaa kuin miesten kohdalla. Edellisen taulun mukaan näyttävät työolosuhteet muodostavan eroamisen syyn suhteellisesti useammissa tapauksissa naisten kuin miesten kohdalla.

Tutkittaessa virkamiesten eroamisen syitä palkkaluokittain hajautuu muutenkin suhteellisen suppea aineisto luotettavuutta vaarantavan pieniksi ryhmiksi. Seuraavassa taulussa esitettyjä %-lukuja tarkasteltaessa onkin otettava huomioon taulussa esitetty tapausten lukumäärä.

Taulu 2. Virkamiesten eroamissyt palkkaluokittain.

Palkka-luokka	Palkka ja palkka + jokin muu syy	Muu kuin palkka	Muu syy	Tuntematon	Yht.	Tapauksien lukumäärä
<u>Miehet</u>	%	%	%	%	%	
A 1-5	86	7	-	7	100	14
A 6-10	39	14	17	30	100	189
A 11-15	46	14	25	15	100	239
A 16-20	53	19	12	16	100	126
A 21-25	52	19	15	14	100	126
A 26-30	44	23	10	23	100	120
B ja S	50	6	19	25	100	16
<u>Naiset</u>						
A 1-5	9	17	57	17	100	132
A 6-10	23	10	58	9	100	531
A 11-15	11	8	66	15	100	208

A 16-20	13	12	52	23	100	56
A 21-25	26	18	42	14	100	55
A 26-30	20	30	40	10	100	10
B ja S	-	-	-	-	-	-

Jos tarkastellaan niitä palkkaluokkaryhmiä, joissa tapausten lukumäärä on yli sata ja joissa aineiston siten voidaan katsoa olevan ehkä riittävän, näyttää miesten osalta syyryhmän palkka yksinään ja palkka sekä jokin muu syy merkitys karkeasti ottaen kasvavan palkkaluokan noustessa. Eräänä selityksenä tähän voisi olla pätevyysnousu, jota vastaavia ylenemismahdollisuuksia ei ole ao. viraston tai alan piirissä.

Virkamiesten liikkuvuuden kokonaisvaihtelusta palkkaluokan mukaan antaa kuvan seuraava taulu, jossa on esitetty Päätoimiston keräämien tietojen mukaiset virkamiesten ja eronneiden virkamiesten lukumäärät palkkaluokkaryhmittäin vuonna 1964.

Taulu 3. Virkamiesten liikkuvuus palkkaluokittain

Palkkaluokka	Lukumäärä	Eronneita	Eroamis-%
1 - 5	4 378	146	3.3
6 - 10	27 130	720	2.7
11 - 15	35 302	447	1.3
16 - 20	12 660	182	1.4
21 - 25	6 847	181	2.6
26 - 30	4 517	130	2.9
B + S	1 426	16	1.1
Yhteensä	92 260	1 822	2.0

Keskimääräisestä eroamistasosta poikkeavat "luonnollisella" tavalla eroamisluvut alimmissa ja ylimmissä palkkaluokkaryhmissä, joista tosin jälkimmäisessä lukumäärät ovat suhteellisen pieniä. Alhaiseen palkkaa liittyy paikan vaihtamishalukkuutta ja korkeampi palkka, johon lisäksi usein liittyy korkea eläkkeeseen oikeuttavien vuosien

lukumäärä, merkitsee tiettyä vakiintumista virkauran ja virkapalkan suhteen. Sen sijaan palkkaluokkaryhmien 11-15 ja 16-20 alhaisen eroavuuden selitys ei ole itsestään selvä. Eräänä selityksenä voisi olla se, että näihin palkkaluokkaryhmiin sijoittuu suuria rautatie- ja postilaitoksen toimenhaltijaryhmiä. Niiden laitosten kohdalla on eroavuus merkittävän pieni johtuen alojen erikoisluonteesta ja mahdollisuuksista edistyä virkaurallaan saman, suuren laitoksen puitteissa. Toisaalta sisältyy sanottuihin palkkaluokkaryhmiin lukuisia virkaurien "päätevakansseja", joihin sijoittuminen tuo mukanaan samanlaista vakiintumista kuin mistä oli edellä kysymys.

Virkamiesten liikkuvuutta tutkittiin myös virkasuhteen kestoajan mukaan. Yhdistelmä tuloksista on esitetty seuraavassa taulussa.

Taulu 4. Virkamiesten eroamiset virkasuhteen kestoajan mukaan

Virkasuhde, kestänyt, vuotta	Miehet		Naiset		Molemmat sukupuolet	
	luku	%	luku	%	luku	%
0	48	5.8	67	6.8	115	6.3
1	142	17.1	202	20.4	344	18.9
2	122	14.7	160	16.1	282	15.5
3	105	12.6	117	11.8	222	12.2
4- 6	174	21.0	231	23.3	405	22.2
7- 9	104	12.5	103	10.4	207	11.4
10-12	58	7.0	41	4.1	99	5.4
13-15	22	2.7	32	3.2	54	2.9
16-30	49	5.9	36	3.6	85	4.7
31-	2	0.2	-	-	2	0.1
tuntematon	4	0.5	3	0.3	7	0.4
	830	100.0	992	100.0	1822	100.0

Noin puolet eroamiseen päättyneistä virkasuhteista oli kestänyt alle 3 vuotta. Kestoajan kasvaessa 1:stä 3:een vuoteen alenevat esitetyt %-luvut. Tilanne on silmiinpistävän samankaltainen molempien sukupuolien osalta. Eroamisten väheneminen virkaiän kasvaessa voi aiheutua rakennetekijöistä tai myös odotettavissa olevasta ikälisän muodossa saatavasta palkankorotuksesta. Karkean kuvan eroamisien ja virkaiän

suhteesta saamme vertaamalla tässä tutkimuksessa saatuja lukuja Eläkesääntökomitean mietintöön (Komiteamietintö 1964:A 13) sisältyvää valtion virkamieskuntaa koskevasta vakuutusteknillisestä tutkimuksesta saataviin lukuihin. Luokituksien erilaisuudesta johtuen voidaan esittää vain seuraavat ryhmät.

Taulu 5. Eronneiden virkamiesten ja virkamieskunnan virkaikäraakenteen välinen vertailu.

Virkaikä, vuotta	M i e h e t		N a i s e t	
	Eroamiset	Ikärakenne	Eroamiset	Ikärakenne
0	5.8	4.2	6.8	5.8
1	17.1	5.4	20.4	7.1
2	14.7	4.7	16.1	5.6
3 -12	53.1	31.3	49.6	38.8
li 12	9.3	54.4	7.1	42.7
	100.0	100.0	100.0	100.0

Näinkin suppean taulun perusteella voidaan saada yleiskuva eroavuuden ja virkaiän suhteesta. Virkasuhteen solmimista seuraavan vuoden aikana asetetaan odottavalle kannalle ja eroavuus ei ole kovin paljon ikärakenteen edellyttämää suurempi. Seuraavat virkavuodet ovat vilkkaan "oikean paikan" etsimistä, jota kestää ilmeisestikin tasaantuvana ehkäpä kymmenkunta vuotta - luvut eivät anna mahdollisuutta päätellä rajaa, jolloin tasaantuminen tapahtuu. Kauan kestäneitä virkasuhteita ei sitten mielellään katkaista, vaan eroavuus muodostuu varsin pieneksi.

Erityisen mielenkiintoisen tarkastelukohteen muodostaa se, minkä työnantajan palvelukseen eronneet virkamiehet ovat siirtyneet. Koska aineistoon sisältyy lukuisia joukko sellaisia tapauksia, joiden tarkastelu ei tältä kannalta ole tarkoituksenmukaista, poistetaan aineistosta seuraavat osat.

Taulu 6. Uuden työnantajan tarkastelussa ulkopuolelle jätetyt eronneet virkamiehet.

Uusi työpaikka	Miehet		Naiset		Molemmat sukup.	
	luku	%	luku	%	luku	%
Ei tiedetä	39	4.7	63	6.4	102	5.6
Koti,perhe,opiskelu, muu	92	11.1	438	44.1	530	29.1
Yhteensä	131	15.8	501	50.5	632	34.7

Ryhmä muu sisältää mm. yksityisiksi elinkeinonharjoittajiksi siirtyneet, jotka siten ovat poistuneet palkansaajina työpaikkoja tavoittelevien joukosta.

Eronneet virkamiehet sijoittuivat uuden työnantajan palvelukseen seuraavasti.

Taulu 7. Eronneiden virkamiesten jakautuminen uuden työnantajan mukaan.

Uusi työpaikka	Miehet		Naiset		Molemmat sukup.	
	luku	%	luku	%	luku	%
Valtio, virkasuhde	149	21.3	37	17.7	236	19.9
" , työsuhde	72	10.3	14	2.9	86	7.2
PSP, SP ja KEL	56	8.0	92	18.7	148	12.4
Kunnat, kuntayhtymät, seurakunnat	102	14.6	142	29.9	244	20.5
Yksityiset yritykset	320	45.8	156	31.8	476	40.0
	699	100.0	491	100.0	1 190	100.0

Ryhmä valtio, työsuhde, sisältää työsuhteeseen siirtymisen sekä samassa että toisessa virastossa. Ryhmän Postisäästöpankki, Suomen Pankki, Kansaneläkelaitos lukuihin sisältyy myös siirtyminen sairausvakuutuksen palvelukseen. Viimeksimainittu esiintyi poikkeuksellisen voimakkaana työvoiman kysyjänä, koska se vastaperustettuna joutui hankkimaan työmarkkinoilta koko työvoimansa. Valtioenemmistöiset osakeyhtiöt on laskettu ryhmään yksityiset yritykset.

Valtion osalta on todettava, että esitetyt luvut eivät sisällä koko valtion "eroamisalttiiseen" virkamiehistöön kohdistuvaa kysyntää, vaan ulkopuolelle jää saman viraston tai alan puitteissa tapahtuva eroaminen. Jo esitettyjenkin lukujen perusteella voidaan päätellä, että valtio itse kilpailee merkittäväällä tavalla eroamisalttiista työvoimastaan. Onko nykyisin edellytyksin tapahtuva kilpailu riittävän tehokasta, on harkintakysymys, eikä sitä voida ratkaista tämän tutkimuksen avulla. Työsuhteen käyttö virkasuhteen asemesta on miesten kohdalla aivan ilmeisesti muodostunut tehokkaaksi aseeksi tässä kilpailussa.

Työnantajaryhmien "PSP, SP ja KEL sekä kunnat jne." osalta on kysyntä kohdistunut voimakkaasti naispuoliseen henkilökuntaan. Lukuihin on vaikuttanut sairausvakuutuksen alalla vallinnut poikkeuksellinen tilanne, jota selostettiin edellä. Yksityiset yritykset ovat sensijaan kohdistaneet työvoimankysyntänsä erityisesti miespuoliseen henkilökuntaan.

Eri työnantajaryhmien kysyntä kohdistuu luonnollisesti vaihtelevan voimakkaana erilaisiin virkamiesryhmiin. Tämän valaisemiseksi on eronneet virkamiehet ryhmitelty lähinnä työn laadun mukaan. Jotta muodostetut ryhmät saataisiin edes välttävän suuruisiksi, on niihin jouduttu yhdistämään osittain varsin erilaisiakin virkamiehiä. Seuraavassa taulussa esitettyjä ryhmiä onkin siten pidettävä epätarkkoina ja vain käsiteltävän kysymyksen kannalta valaisevina esimerkkeinä. Kaikkia muodostettuja ryhmiä ei ole niiden vähälukuisuuden vuoksi otettu seuraavaan tauluun.

Taulu 8. Eronneiden virkamiesten jakautuminen uuden työnantajan mukaan eräissä virkamiesryhmissä

Virkamiesryhmä	Valtio	Eräät laitokset	Kunnat jne.	Yksityiset yritykset	Yht.	Tapausten luku
<u>Miehet</u>	%	%	%	%	%	
Insinöörit	47	-	25	28	100	47
Teknikot, rak. mest.	54	-	6	40	100	48
Opettajat	22	-	28	50	100	46
Verovirkailijat	23	34	14	29	100	73
Muut ylem. virkamiehet	39	15	20	26	100	110
Rautatieläiset, postimiehet, ym.	23	3	9	65	100	111
Autonkuljettajat, varastomiehet, ym.	25	-	10	65	100	40
Poliisit	30	6	11	53	100	64
Aliupseerit	16	-	4	80	100	56
<u>Naiset</u>						
Opettajat	19	-	25	56	100	36
Toimistotyö	30	30	13	27	100	214

Tutkimusapulaiset ym	9	-	39	52	100	23
Sairaanhoidotyö	9	2	73	16	100	93
Taloustyö	13	-	20	67	100	54

Ryhmien nimet kuvaavat useimmissa tapauksissa, millaisia virkamiehiä niihin on sisällytetty. Eräiden ryhmien osalta ovat kuitenkin lisäselvitykset tarpeen.

- Muut ylemmät virkamiehet. Taulukossa erikseen esiintyvien nimikkeiden lisäksi eivät ryhmään kuulu upseerit, tutkijat, lääkärit eikä rautateiden, postin, tullin ja vankilain ylempiä virkamiehiä. Tässä on ylemmiksi virkamiehiksi laskettu akateemista loppututkintoa edellyttävien virkojen haltijat.
- Rautatieläiset, postimiehet ym. Lisäksi tullivirkailijat, vanginvartijat, merivartijat, luotsit, majakanvartijat sekä eräitä muita pieniä ryhmiä. (Nämä ovat sellaisia nimikkeitä, joita ei esiinny yksityisillä työmarkkinoilla)
- Autonkuljettajat, varastomiehet ym. Lisäksi vahtimestarit ja eräitä muita ammattimiehiä, ei kuitenkaan sellaisia kuin asentajat jne. (Nämä ovat sellaisia nimikkeitä, joita esiintyy myös yksityisillä työmarkkinoilla)
- Toimistotyö. Esim. toimisto- ja virastoapulaiset, kassanhoitajat, konekirjoittajat, puhelunvälittäjät jne.
- Tutkimusapulaiset ym. Lisäksi laborantit, kemigraafit, valokuvaajat jne.

Niin epäyhtenäisiä kuin esitetyt ryhmät ovatkin, voidaan taulukon perusteella kuitenkin tehdä eräitä johtopäätöksiä. Valtion kyky "pidättää palveluksessaan" työntekijöitä vaihtelee huomattavasti ryhmästä toiseen. Korkeimmat ovat prosenttiluvut teknillisten virkojen kohdalla ja aiheutuu tämä työsuhteen yleistymisestä. Alhaisin prosenttiluku ryhmän sairaanhoidotyö kohdalla aiheutuu kunnallisten sairaalain kilpailusta. Verovirkailijain ja toimistotyön kohdalla ilmenee selvästi sairausvakuutuksen kilpailu, jota kuitenkin on pidettävä tilapäisilmiönä. Opetusalalla ilmenee siirtyminen kunnallisten ja yksityisten

koulujen palvelukseen suunnilleen samankaltaisena sekä miesten että naisten kohdalla. Yksityiset yritykset näyttävät tarjoavan sopivia työpaikkoja useillekin virkamiesryhmille ja vain harvoissa ryhmissä pystyy valtio tasaveroiseen kilpailuun edellä esitetyillä määräsuhteilla mitattuna.

B. Virastojen lausunnot työvoiman saannista.

Selvittääkseen työvoiman hankintaan liittyviä vaikeuksia pyysi Tilastollinen päätoimisto oheisen lähetekirjelmän mukaisesti jakelulistassa mainituilta valtion virastolta ja laitokselta lausunnot ko. asiasta. Paria poikkeusta lukuunottamatta ovat kaikki vastanneet ja kertyi lausuntoja kaikkiaan 47, johon lukuun on vielä lisättävä eräiden virastojen tai laitosten lausuntojen jakautuminen osastoittain tms. Erityisesti Pääesikunnan lausunto koostui lukuisista osalausunnoista.

Lausunnot ovat valtaosaltaan olleet perusteellisia ja yksityiskohdaisia. Tässä pyritään esittämään vain yhteenveto niissä esitetyistä näkökohdista. Lausuntopyynnössä esitettiin toivomus, että lausunnossa käsiteltäisiin yleisiä mahdollisuuksia saada palvelukseen pätevää työvoimaa ja että annettaisiin erikoistietoja niistä virkanimikkeistä, joiden kohdalla on esiintynyt erityisiä vaikeuksia.

Eräät virastot ovat todenneet, että nimenomaan tiedusteluun liittyvä lomake ei anna oikeata kuvaa todellisesta työvoimatilanteesta, koska se koskee vain tiedustelun vastausajankohtaa, eikä ota huomioon jatkuvaa toimintaa häiritsevää virkamiehistön vaihtuvuutta. Tätä vaihtuvuutta on käsitelty erikseen edellä tässä selostuksessa. Toisaalta on huomautettu, että todellinen työvoimantarve on tässä ilmenevää suurempi, koska ao. virasto tai laitos ei ole voinut kehittyä sen tehtävämäärää vastaavasti. Eräät vastaajat katsovat myös olevan

syntymässä työvoimavajausta siinä muodossa, että nykyistä työvoimaa täydentävän virkamiehistön jälkikasvu ja -koulutus ei ole riittävän tehokasta.

Vastanneista virastoista ja laitoksista pitävät vain harvat nykyistä työvoiman tarjontaa riittävänä. Muita edullisemmassa asemassa näyttävät olevan ne virastot, jotka itse huolehtivat henkilökunnan koulutamisesta. Tosin niidenkin osalta esiintyy koulutetun henkilökunnan siirtymistä muiden työnantajien palvelukseen. Yleisimmin valitetaan yliopistollisen loppututkinnon tai muun suhteellisen korkean ammattikoulutuksen saaneiden puutetta, mutta myös muun toimistohenkilökunnan saanti ei ole kaikissa tapauksissa riittävä ja suhteellisen usein valitetaan riittävän nopeuden omaavien konekirjoittajien saannin vaikeutta. Riippuen vastaajan toimialasta ja sen tarvitseman henkilökunnan pätevyysvaatimuksista kohdistuu tarve eri aloille: lakimiehiin, teknillisen koulutuksen saaneisiin, opettajiin jne. Yleisinä syinä työvoiman puutteeseen esitetään ao. koulutuksen saaneiden vähälukuisuus ja muiden kilpailu työvoimasta. Pahimpina kilpailijoina pidetään lähes yhtä usein muita valtion virastoja kuin kuntia tai yksityisiä työnantajiakin.

Viraston tai laitoksen asemaa kilpailijana työvoimasta katsotaan palkkausolosuhteiden ensisijaisesti heikontavan. Erityisesti akateemisen loppututkinnon suorittaneiden alkupalkkausta pidetään riittämättömänä. Virastot, joilla ei esim. ole oikeutta maksaa puolipäivärahaa tai insinöörilisää, pitävät tätä kilpailukelpoisuuttaan vähentävänä tekijänä. Työsuhdepalkkojen katsotaan kyllä osaltaan helpottavan tilannetta niitä käytettäessä, mutta samalla vaikeuttavan vastaavanlaisten virkasuhteisten toimien täyttämistä.

Melkein yhtä suurta huomiota kuin palkkauksiin on lausunnoissa kiin-

nitetty etenemismahdollisuuksiin ja niiden vaikutukseen työvoiman täydentämiseen. Toisaalta on kiinnitetty huomiota alhaispalkkaisen alku-uran pituuteen virastoissa, joissa ylempipalkkaiset virat ovat vähälukuisia, ja toisaalta - useissa tapauksissa - tästä aiheutuvaan alku- ja loppupalkan pieneen eroon.

Saatavissa oleva työvoima ei lausuntojen mukaan aina täytä pätevyytensä ja kokemuksensa puolesta työnantajaviraston sille asettamia vaatimuksia. Paitsi että muodollisesti pätevän, mutta kokemattoman virkamiehen opettaminen kuluttaa viraston työkapasiteettia, näyttää usein turvaudutun sellaiseen menettelyyn, että epäpätevä virkamies pätevöityy virkatoimintansa ohella. Esimerkkinä tästä ovat opettajilla opetusnäytteet. Monilla aloilla mm. tutkimuslaitoksissa on sellaisia erityisvaatimuksia, että niitä täytettäviä ei yleensä ole lainkaan olemassa. Erityisiä vaikeuksia aiheutuu työvoiman saannissa sellaisilla alueilla, joilla vaaditaan molempien kotimaisten kielien taito.

Suoritettavan työn laatu ja työolosuhteet rajoittavat työvoiman haakeutumista eräille aloille. Mainittakoon vain työympäristö vankilassa sekä ehkäpä verottajan vähäinen kansansuosio. Jälkimmäisessä tapauksessa ajoittuu kiireisiin työaika lisäksi kesäaikaan, joka ei ole totunnaisuuksien mukaista.

Muina työvoimansaantiin vaikuttavina tekijöinä on lausunnoissa esitetty mm. sijoituspaikan syrjäisyys. Tällöin ovat sivuansiomahdollisuudet pienet, eikä aviopuolisolla ole yleensä työnsaantimahdollisuuksia. Myöskin asuntokysymys muodostaa tällöin erityisen pulman nimenomaan sellaisissa tapauksissa, joissa työnantajan toivotaan tarjoavan asunnon. Vireillä olevan virastojen hajakeskittämisen on myös esitetty vaikuttavan jo nyt eräiden kysymykseen tulevien virastojen

kohdalla työvoimansaantia vaikeuttavasti.

Yhdistelmien laatiminen lausuntopyyntöön liittyvästä tilastolomakkeesta ei olisi tarkkaan ottaen lainkaan mahdollista. Harkinta siitä, minkä virkojen täyttäminen on aiheuttanut erityisiä vaikeuksia, jäi virastojen ja laitosten suoritettavaksi, eikä rajanvetoa siten ole voitu suorittaa täysin yhtenäisin perustein. Tosin viran avoinna oleminen on yhtenäinen peruste, mutta erityisen vaikeastikin täytettävä virka saattoi olla tiedusteluajankohtana täytettynä. Kun lisäksi Päätoimistossa on jouduttu suorittamaan eräitä täydennyksiä ja oikaisuja lausunnon muiden osien perusteella, eivät tulokset voi olla tarkkoja - korkeintaan ainoastaan suuntaa antavia.

Vastauslomakkeista poimittiin erikseen seuraavien ryhmien osalta avoinna olevia virkoja koskevat tiedot: teknillinen ala, opetusala, tutkimusala, sairaanhoito (ei lääkäreitä), verotusala, lakimiehet, metsänhoitajat ja agronomit ym., toimistohenkilökunta, aliupseerit ja upseerit. Viran hoitamisen ja täyttämisen suhteen saatiin seuraavat tiedot.

Taulu 9. Avoinna olevien virkojen hoitaminen ja täyttäminen

Viran hoitaja ja täyttäminen	Puolustusvoimat %	Muut virastot ja laitokset %
Hoitaja pätevä	1	13
Hoitaja epäpätevä	22	68
Ei hoitajaa	<u>77</u>	<u>19</u>
	100	100
Ei yritetty täyttää	1	10
Ei saatu hoitajaa	<u>99</u>	<u>90</u>
	100	100

Taulukon tiedot on laskettu yli tuhannen viran perusteella, joista noin neljännes oli puolustusvoimien virkoja. Ulkopuolelle jäi eräitä pieniä ryhmiä, joissa edustajien määrä oli vähäinen. Puolustusvoimain

osalta ei mukaan otettu sellaisia virkoja, jotka oli ilmoitettu varatuksi joltakin kurssilta vapautuville. Lakimiehiin laskettiin myös notaarit ja teknilliseen alaan teknikot ym.

Ryhmiä osalta muodostuivat luvut niin pieniksi, että niiden esittäminen ei ole asiallista. Yleiskuva oli ryhmienkin osalta samanlainen kuin kokonaislukujen paitsi että opetusalan kohdalla oli epäpätevien viranhoitajien luku silmiinpistävän suuri ja teknillisen alan osalta vastaavasti ryhmä "ei hoitajaa". Mitä virkojen täyttämiseen tulee, niin useissa lausunnoissa korostettiin hakijoiden vähyyttä ja sitä, että valinnanvaraa on tuskin lainkaan. Tiedot toistuvista virkojen avoinna olemisista ilman yhtään hakijaa eivät olleet harvinaisia.

C. Tiedustelun tulosten ja virastojen ja laitosten lausuntojen vertailua.

Valtion virkamiesten liikkuvuutta koskevan tutkimuksen ja siihen liittyvien virastojen ja laitosten lausuntojen avulla pyrittiin valaisemaan virkamiestyövoiman kysyntään ja tarjotaan liittyviä olosuhteita. Tämä tutkimus ei siten vastaa suoranaisesti kysymykseen onko epäsuhdetta ja jos on, miten suuri valtion virkamiesten ja yleisten työmarkkinoiden ansiotasojen välillä. Tosin suurta liikkuvuutta, jonka aiheeksi olisi todettu ensisijassa palkkaus, voitaisiin pitää todisteena ansiotasojen erilaisuudesta. Meillä ei kuitenkaan ole vertailuperusteena käytettävissä mitään tietoja siitä, miten suuri virkamiesten liikkuvuus voisi olla, että sitä vielä voitaisiin pitää "normaalina".

Tietojen antajina olivat sekä tiedustelussa että lausuntojen suhteen työnantajavirastot ja -laitokset. Kuitenkaan ei voitane epäillä, että tiedonantajat olisivat muodostaneet vastauksensa samaa tarkoituspäätöstä palveleviksi molemmissa tapauksissa. Tutkimuksen molempia

osia voidaan siten pitää itsenäisinä ja toisistaan riippumattomina. Sen sijaan eräiden virastoryhmien, kuten esim. veroviranomaiset ja lääninhallitukset, keskuudessa on ilmeisesti pohdittu muissa yhteyksissä yhteisesti työvoimakysymyksiä ja siihen liittyviä pulmia. Tämä on voinut jättää lausuntoihin yhdensuuntaistavia jälkiä. Tämä seikka asettaa tuskin kuitenkaan lausuntojen arvoa kyseenalaiseksi.

Sekä tiedustelussa että lausunnoissa korostetaan palkkausolosuhteiden suurta merkitystä työvoiman liikkuvuuden aiheuttajana. Kun tiedustelulomakkeet täytettiin jälkikäteen, voidaan ajatella, että lähinnä todennäköinen syy - palkka - merkittiin lomakkeeseen ja vältyttiin täten ehkä vaivalloisiltakin jälkiselvittelyiltä. Vaikka näin olisikin tapahtunut jossain määrin, ei se voine muuttaa käsitystä maksetun palkan suuruuden tärkeästä merkityksestä virkamiesten liikkuvuuden syynä.

Etenemismahdollisuuksien puuttumiselle annettiin virastojen ja laitosten lausunnoissa huomattavasti suurempi merkitys kuin mitä tiedustelussa kävi selville. Tämä voi aiheutua palkkatekijän ehkä aiheettoman suuresta korostamisesta eroamissyynä. Muiden kuin edellämainittujen eroamissyiden suhteet olivat tutkimuksen molemmat puolet samansuuntaisia; maininnat lausunnoissa koskivat suunnilleen samoja syitä kuin mitä oli tullut esille tiedustelussa. Poikkeuksen muodostivat kuitenkin erilaiset perhesyyt, opiskelu jne. Esimerkiksi naisten suureen eroavuuteen perhesyistä ei lausunnoissa ollut kiinnitetty huomiota.

Lausunnoissa todettiin, että nimenomaan vaikeasti täytettävien virkojen ja toimien kohdalla muodostui virkasuhteen kesto aika lyhyeksi. Tämä on sopusoinnussa tiedustelun antamien tulosten kanssa. Niiden mukaan oli virkamiesten eroavuus erittäin suuri nimenomaan alhaisten

virkavuosisimäärien kohdalla.

Virastot ja laitokset korostivat lausunnoissaan yleisten työmarkkinoiden voimakasta kilpailua työvoimasta, mutta totesivat myös valtion muiden laitosten esiintyvän kilpailijoina. Tiedustelun tulokset vahvistavat tämän ja valtio osoittautui lisäksi verraten voimakkaaksi kilpailijaksi. Tiedustelun antama tulos palkkausten määräävästä asemasta liikkuvuuden syynä ei ole sopusoinnussa tämän jälkimmäisen johtopäätöksen kanssa. Näennäinen ristiriita selittyy kuitenkin siten, että tietty virasto tai laitos, ellei se ole huomattavan suuri, ei pysty tarjoamaan palkkauksen suhteen riittävän nopeasti edistytävää virkauraa. Valtio kokonaisuudessaan sensijaan on huomattavasti kilpailukelpoisempi. Kysymyksessä voi olla myös palkkaustasojen erilaisuus eri virastoissa ja laitoksissa. Tähän viitataan useissa lausunnoissa.

Ammattikoulutuksen tasolla ja suunnalla näyttää olevan huomattava merkitys kilpailussa työvoimasta. Tämän tutkimuksen perusteella ei tunneta kysyntä- ja tarjontasuhteita yksityisten työmarkkinain puolella, mutta virastojen lausunnot korostavat useiden koulutusalojen kohdalla asianomaisen ammattikoulutuksen saaneiden yleistä vähyyttä. Jos tämä väite pitäisi paikkansa, johtaisi se niukan tarjonnan aloilla korotettuihin palkkavaatimuksiin ja lukuisiin eroamisiin palkan pienuuden vuoksi. Tiedustelussa ei ilmennyt tätä väitettä kumoavaa. Paikkaa vaihtavan virkamiehen odotetaan yleensä siirtyvän omaamansa ammattikoulutuksen edellyttämälle alalle uuden työnantajan palveluksessa. Tämä oletamus pitäneeikin paikkansa yleensä, mutta entisen ja uuden toimen nimikkeiden tarkastelu osoittaa, että sidonnaisuus omaan alaan ei ole kiinteä. Ilmeisesti kysynnän voimakkuudesta johtuen on mahdollisuuksia ylittää "alojen" rajoja. Erikoistunut ammattikoulutus, esim. viraston tai laitoksen antama, ei siten turvaa ao.

koulutuksen saaneen jäämistä työnantajan palvelukseen.

Valtion virkamiesten liikkuvuutta koskeva tiedustelu ja valtion virastojen ja laitosten antamat lausunnot täydentävät toisiaan. Ne eivät myöskään ole keskenään ristiriidassa. Tilastollisella päätoimistolla on käytettävissään lisäselvityksiä varten tässä esitettyjä yksityiskohtaisemmat tilastot sekä kaikki sen saamat lausunnot.

Työajan pituus

Valtion virkamiesten työajan pituudesta ei ole olemassa täsmällisiä tietoja. Virastojen työaika-asetuksen tarkoittamissa tapauksissa laski vuoden 1961 palkkatasokomitea keskimääräiseksi työajaksi kuukaudessa 149 tuntia. Komitea otti tässä laskelmassa huomioon kesäisin käytetyn lyhennetyn työajan. Tämä työaika koskee kuitenkin vain n. 12 % koko virkamieskunnasta. Mainittu komitea totesi edelleen, että työaikalainsäädännön alaisten virkamiesten, joita on 45 % koko virkamieskunnasta, vahvistettu työaika on 45 tuntia viikossa eli sama kuin niillä teollisuuden työntekijöillä, jotka eivät tee ns. taukoamatonta vuorotyötä, jossa viikottainen työaika on vahvistettu 42 tunniksi.

Valtiovarainministeriön vuoden 1963 syksyllä suorittaman eri virastojen ilmoituksiin perustuvan laskelman mukaan valtion virkamiehet jakautuivat työajan pituuden mukaan seuraavasti.

Taulu 1. Valtion virkamiesten jakautuminen työajan pituuden mukaan

Työaika tuntia viikossa	Työaikalain alaiset	Muut virka- miehet	Kaikki virkamiehet	%
Virastotyöaika	-	10 000	10 000	11
40 t - yli 37 t	-	6 000	6 518	7
40 t tai alle	518	-		
Yli 40 t - alle 45 t	5 821	3 900	9 721	11
45 t tai enemmän	31 407	9 100	40 507	46
Työaika epämääräinen	-	22 000	22 000	25
	37 746	51 000	88 746	100

Laskelmaan sisältyy pyöristettyjä lukuja ja ryhmä "työaika epämääräinen", johon sisältyy myös sellaisia virkamiehiä, joiden työ-

aikaa ei ao. laskelmassa voitu selvittää, on varsin suuri. Siitä huolimatta antaa se jonkinlaisen kokonaiskuvan valtion virkamiesten jakautumisesta työajan pituuden mukaan.

Tässä ansiotasotutkimuksessa on lähdetty selvittämään viikottaisen työajan keskimääräistä pituutta. Lähtökohtana on ollut ns. normaali keskimääräinen viikkotuntimäärä, jossa ei ole otettu huomioon lyhennettyä työaikaa kesä kautena, oli se järjestetty sitten lyhennettynä päivittäisenä työaikana tai vapaina lauantaina. Näin ei saada tarkkoja tietoja todellisen työajan pituudesta, mutta voidaan kuitenkin vertailla eri palkansaajaryhmien työajan pituuksien suhteita. Käytetty viikkotuntimäärä ei myöskään ilmoita todella suoritettujen työtuntien määrää, vaan ns. virasto- tai toimistoajan. Eräissä viroissa ja toimissa voivat nämä erota huomattavastikin toisistaan. Viran tai toimen hoitamisen edellytetään merkitsevän siihen liittyvien tehtävien suorittamista riippumatta siitä, joudutaanko ylittämään ns. normaali työtuntimäärä. Tämä koskee sekä valtion että yksityisten työnantajien palveluksessa olevia toimihenkilöitä ja lienee tunnusomaista nimenomaan korkeammin palkattujen toimien kohdalla. Toinen tärkeä epäsäännöllisyyttä työaikaan aiheuttava tekijä on ns. kenttätyön suorittaminen. Tarkastus-, neuvonta- jne tehtävät varsinaisen työpaikkakunnan ulkopuolella ja niihin liittyvä matkustaminen lisäävät yleensä työaikaa ja tekevät sen pituuden epämääräiseksi.

Valtion virkamiesten keskimääräisen viikkotyöajan pituudesta on käytettävissä epätyydyttävät tiedot. Virastojen työaika-asetuksen alaisten virkamiesten (11 %) viikottainen työtuntimäärä on 37 tuntia ja työaikalain alaisten (46 %) 45 tuntia. Näiden ryhmien

ulkopuolelle jäävien osalta on työaika säännöstelty erityismääräyksin tai on se kokonaan säännöstelemättä. Toisaalta on todettava, että työajan suhteen erityismääräyksien alaisille tai säännöstelemättömille viran- tai toimenhaltijaryhmille on muutoinkin useissa tapauksissa vaikea löytää vertailukohteita yleisten työmarkkinain puolelta. Mainitut valtion viran- ja toimenhaltijaryhmät muodostuvat siten keskeisiksi tämän tutkimuksen kannalta.

Seuraavassa taulussa on esitetty eräiden toimenhaltijaryhmien jakautuminen viikottaisen työajan mukaan

Taulu 2. Eräiden toimihenkilöryhmien prosenttinen jakautuminen viikkotyöajan pituuden mukaan

Toimiala	35 ja alle	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47 ja yli	Yht.
Teollisuuden toimihenkilöt														
ylemmät:														
miehet	2	12	15	11	22	24	3	1	0	0	7	0	3	100
naiset	4	14	10	10	20	24	2	2	1	-	11	0	2	100
alemmat:														
miehet	0	2	4	2	10	12	1	6	1	1	58	1	2	100
naiset	5	10	16	8	23	21	4	2	1	1	9	0	0	100
Liikealan toimihenkilöt														
ylemmät														
miehet	3	9	8	8	13	36	0	2	6	1	4	9	1	100
naiset	1	12	17	10	12	26	1	4	11	-	3	3	0	100
Järjestöjen toimihenkilöt														
miehet	19	5	41	6	5	6	-	3	1	1	3	1	10	100
naiset	25	9	43	5	7	5	-	3	0	0	1	0	2	100
Kaupunki- ja kauppalakuntien toimihenkilöt														
miehet	12	1	24	1	0	0	0	0	0	1	56	0	5	100
naiset	12	1	21	0	1	1	0	0	0	0	62	0	2	100

Kaikkien toimihenkilöryhmien kohdalla ovat työajan pituuden vaihtelut merkillepantavan suuria. Myös samoilla aloilla eroavat miesten ja naisten työaikajakautumat. Vaihtelevan suuruisia huippuja muodostuu viikkotuntimäärien 37, 39-40, 42 ja 45 kohdalle. Näistä 37 (keskiarvona oikeammin 37,5) vastaa valtion virastojen asetuksenmukaista aukioloaikaa. Merkillepantavan korkea on tätä työaikaa noudattavien järjestöjen toimihenkilöiden määrä. Tämä selittyy siten, että aineistoon sisältyy eräitä suuria valtion tukea saavia neuvonta- ym. tehtäviä hoitavia järjestöjä, jotka ilmeisesti seuraavat valtion virastojen aukioloasetuksen mukaista työaikaa. Teollisuuden ja liikealan toimihenkilöiden kohdalla on huomattava huippu viikkotyötuntien 39 - 40 kohdalla. 42-tuntista viikkoa suorittavat ovat ensi sijassa teknillisiä toimihenkilöitä ja lienee tämän huipun syntyminen yhteydessä ns. taukoamatonta vuorotyötä suorittavien työaikaan. Eräillä aloilla huomattavan korkeana esiintyvän huipun 45 viikkotyötunnin kohdalla muodostavat työaikalain alaiset toimihenkilöt. Erittäin voimakkaasti on tähän vaikuttanut työnjohtajien työaika.

Järjestöjen toimihenkilöiden kohdalla on havaittavissa poikkeavuutta muista työaikajakautuman molemmissa päissä. Huomattavan korkea prosenttiluku alimman viikkotuntiluokan kohdalla johtuu monien pienien tai pienehköjen kansalaisjärjestöjen noudattamasta lyhyestä työajasta ja ylimmän viikkotuntiluokan kohdalla ovat huipun syntymiseen vaikuttaneet ilmeisesti säännölliseen viikkotuntimäärään luetut ns. kenttätyötunnit.

Kaupunki- ja kauppalakuntien toimihenkilöiden jakautuminen työajan mukaan on selvästi kaksihuippuinen. Suuret ryhmät sijoittu-

vat viikkotuntimäärien 37 ja 45 kohdalle. Alimpaan ja ylimpään viikkotuntiryhmään kuuluu ilmeisesti joukko sellaisia toimihenkilöitä, jotka valtion kohdalla on sijoitettu ryhmään "työaika epämääräinen".

Miesten ja naisten kohdalla esiintyvät erot jakautumissa johtuvat rakenteellisista eroista. Valtaosa naisista kuuluu lyhyempää konttorityöaikaa noudattaviin toimihenkilöryhmiin kun taas miesten kohdalla ovat työaikalain alaiset toimihenkilöryhmät lukumäärältään suuria.

Päätoimistolla oli käytettävissään teollisuuden ja liikealan ylempien toimihenkilöiden osalta myös aineistoa, jonka perusteella voitiin tarkastella kuukausittaisen säännöllisen työajan kokonaisansion riippuvuutta keskimääräisestä viikottaisesta työtuntimäärästä. Kuten toisaalla tässä tutkimusselostuksessa on todettu, vaihtelivat kokonaisansiot eri ammatti- ja koulutusnimikkeiden kohdalla varsin laajalla alueella. Kun lisäksi aineisto näin käsiteltynä - jaettuna toiminimikkeen ja viikkotuntimäärän mukaisesti - jakautui varsin pieniin osiin, oli vaikeata löytää sellaisia nimikkeitä, joiden kohdalla yksityistapausten lukumäärä oli niin suuri, että voitiin odottaa satunnaisvaihteluiden tasaantuneen edes jossain määrin. Tällaisten nimikkeiden tarkastelu osoitti, että välillä 36-40 viikkotuntia kokonaisansioiden sidonnaisuudessa viikkotuntimäärään oli jonkinlaista kiinteyttä, mutta että kokonaisansioiden kehitysuunta oli ehkä hieman laskeva viikkotuntimäärän kasvaessa. Viikkotuntimäärän noustessa yli 40:n, harveni tapausten lukumäärä ja kokonaisansioiden kehitys muodostui entistä epämääräisemmäksi jättäen kuitenkin sen vaikutelman, että taso oli alhaisempi kuin alueella 36-40 viikkotuntia. Kun tämä tarkastelu kohdistui eräisiin ylempiin

toimihenkilönimikkeisiin, joiden kohdalla saman nimikkeen puitteis-
sa voi olla varsin suuria vaihteluita sekä kokonaisansion että myös
tehtävien laadun suhteen, ei ole lainkaan varmaa, että tehdyt ha-
vainnot olisivat yleispäteviä. Alempien toimihenkilöiden osalta ei
aineisto ollut siten käsitelty, että olisi voitu suorittaa vastaa-
via tarkasteluja.

Vuoden 1961 palkkatasokomitea totesi, että kaupunkikuntien
virastoissa ei ole kesäisin lyhennettyä virka-aikaa, joten niissä
noudatettu työaika on arvioitu 154 tunniksi kuukaudessa, mikä on
3-4 % pitempi kuin valtion virkamiehillä. Kun tässä tutkimuksessa
on käsitelty sellaisia viikkotuntimääriä, joissa ei ole otettu huo-
mioon kesäkautena lyhennettyä työaikaa, pienenee edellä mainittu
prosenttinen ero hieman. Lisäksi tämän tutkimuksen tulokset viittaa-
vat siihen suuntaan, että kaupunki- ja kauppalakuntien toimihenki-
löiden virastotyöaika olisi jonkin verran lyhyempi kuin mainittu
palkkatasokomitea arvioi.

Työaikaan kohdistunut tarkastelu osoittaa, että käsitellyillä
aloilla esiintyy valtion virastojen aukioloaikaa vastaavia ja sitä
lyhyempiäkin virasto- ja konttorityöaikoja. Tyypillisin konttorityö-
aika on teollisuudessa ja liikealalla 5-8 % pitempi kuin valtiolla,
mutta keskimäärin tuskin enempää kuin 4 %. Kaupunki- ja kauppala-
kuntien ja valtion toimihenkilöiden keskimääräisen virastotyöajan
välillä ei näytä olevan merkittäviä eroja. Työaikalain alaiset pal-
kansaajat muodostavat sekä valtiolla että nyt käsitellyillä toimi-
aloilla työajan suhteen oman ryhmänsä, joita on vertailuissa käsi-
teltävä erillisinä. Kuten jo edellä on mainittu, on tämän tarkaste-
lun ulkopuolelle jätetty kesäkautena lyhennetty työaika, vapaat lau-
antait sekä muut mahdolliset järjestelyt, joilla on tiettyinä ajan-
jaksoina muunnettu tavanomaista viikkotyöaikaa.

Säännöllisen työajan ansion muodostuminen

Säännöllisen työajan ansio muodostuu kuukausipalkasta ja sen lisäksi säännölliseltä työajalta maksetuista erinäisistä lisistä ja lisäänsioista sekä luontoisetujen raha-arvosta. Käsitettä kuukausipalkka vastaa valtion virkamiesten osalta palkka, johon on sisällytetty ikälisät ja kalliinpaikanlisät. Toimihenkilötilastoissa on luontoisetujen raha-arvo pyritty erottamaan muusta palkasta siinäkin tapauksessa, että se sisältyisi kuukausipalkkaan. Valtion virkamiehillä esiintyy korvauksettomia luontoisetuja ainoastaan harvoissa erikoistapauksissa.

Valtion virkamiespalkkauksien koostumista käsitellään tässä tutkimuksessa ainoastaan kokonaisuutena. Myöhemmin laadittavissa virkamiestilastoissa tullaan sitä käsittelemään yksityiskohtaisesti. Päätoimiston vuoden 1963 marraskuulta keräämän aineiston mukaan muodostui virkamieskunnan kokonaisansio seuraavasti.

	Säännöllinen työajan ansio %	Kokonais- ansio %
Varsinainen palkkaus	92.0	89.7
Epätavallisesta työajasta aiheutuvat lisäpalkkiot	4.0	3.9
Muut säännöllisen työajan lisäpalk- kiot	<u>4.0</u>	3.9
Säännöllisen työajan ansio yhteensä	100.0	97.5
Yli- ja lisätyöt	-	0.6
Opettajien ylitunnit	-	<u>1.9</u>
Koko palkkasumma		100.0

Virkamiesten kokonaisansioista muodostuu säännöllisen työajan ansio 97.5 %. Säännöllisen työajan ansiosta taas muodostavat erilaiset lisäpalkkiot 8 %. Eri virkamiesryhmien kohdalla vaihtelevat nämä suhteet huomattavasti. Kun virkamiespalkkausten muodostumista tullaan valaisemaan erillisessä virkamiestilastossa, ei sitä kosketella tässä tutkimuksessa tarkemmin. Kokonaisuutena ottaen muodostaa varsinainen palkkaus määrävän osan virkamiespalkkauksista.

Toimihenkilötilastoista voidaan saada eräiden toimihenkilöryhmien säännöllisen työajan ansioiden sekä eräiden lisien, lisäansioiden ja luontoisetujen suhteista selvyyttä.

Taulu 1. Eräät lisät ja luontoisedut %:ia teollisuuden, liikealan ja järjestöjen toimihenkilöiden säännöllisen työajan kuukausiansioista.

Toimihenkilöryhmä	Vuorotyölisä ja säännöllisestä sunnuntaityöstä maksettu korvaus	Luontoisetujen raha-arvo	Provisio, tantiemi, 13. kuukauden palkka, joulurahat tms. Keskimäärin kuukaudessa
Teollisuuslaitokset			
ylemmät toimihenkilöt			
miehet	0.0	4.1	2.0
naiset	-	1.0	2.1
alemmat toimihenkilöt			
miehet	1.7	3.5	0.5
naiset	0.1	1.2	0.8
Liikeala			
ylemmät toimihenkilöt			
miehet	0.0	4.8	3.8
naiset	-	0.6	6.9
Järjestöjen toimihenkilöt			
miehet	0.2	0.6	1.2
naiset	0.0	0.2	0.2

Johtuen toiminnan erilaisesta luonteesta ovat elinkeinoelämän ja järjestöjen toimihenkilöiden saamat lisäedut erilaisia kuin valtion virkamiehillä. Kokonaisuudessaan muodostavat ne keskimäärin suhteellisen pienen osan toimihenkilöiden säännöllisen työajan ansiosta.

Erityisesti on syytä tarkastella luontoisetujen suhteellista osuutta ansiosta. Luontoisetuja voi esiintyä varsin monessa muodossa. Tässä tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota vain niiden yhteismäärään. Toimihenkilötilastojen aineistoja kerättäessä on ohjeeksi annettu, että ne on arvioitava paikkakunnalla vallinneen yleisen hintatason mukaisesti. Ellei käypää arvoa muuten tunneta, on ohjeena käytettävä sosiaaliministeriön luontoisetujen raha-arvon laskemista tapaturmavakuutuslaissa säädettyä vuosityöansiota laskettaessa koskevaa päätöstä.

Luontoisetujen suhteellinen osuus säännöllisen työajan kuukausiansiosta ei ylitä missään ryhmässä 5 %:ia ja on useimmissa ryhmissä paljon sitä pienempi. Vaikka yksityisissä tapauksissa olisi tapahtunut huomattavaakin luontoisetujen raha-arvon aliarvostusta, jää niiden osuus kokonaisansiosta kuitenkin niin pieneksi, että tämä mahdollinen haitta ei voi oleellisesti muuttaa kuvaa kokonaisansioiden tasosta.

Paikkakuntien kalleusryhmien vaikutus ansiotasoon

Valtion virkamiespalkkausten järjestelyssä on otettu huomioon paikkakuntien kalleus. Vastaavasti on yksityisten työmarkkinain puolella käytössä paikkakuntaluokitus niiden palkkojen suhteen, jotka on järjestetty työehto- tai palkkasopimuksin. Sen selvittämiseksi, miten paikkakuntien kalleusryhmitys vaikuttaa ansiotasoon, on seuraavassa esitetty eräitä poimintoja julkaistuista tilastoista ja nyt laadituista selvityksistä. Todettakoon, että esitettäviin lukuihin ovat vaikuttaneet paitsi pelkästään paikkakunnan kalleudesta johtuvat tekijät myös asianomaisten palkansaajaryhmien rakenteen erilaisuus eri paikkakuntaluokissa. Sellaisina ne ovat vain suuntaa osoittavia keskiarvolukuja, joiden perusteella ei voida tehdä täsmällisiä johtopäätöksiä.

Sosiaalisen tutkimustoimiston julkaisemasta vuoden 1963 elokuun toimihenkilötilastosta on laskettu seuraavat suhdeluvut. Mukaan on otettu vain eräitä suurimpia ryhmiä. Paikkakuntaluokan I ansiotaso on merkitty 100:ksi.

	Paikkakuntaluokka			
Teollisuuslaitokset	I	II	III	IV
Työnjohtajat, miehet	100	97	95	84
Työnjohtajat, naiset	100	91	87	83
Voimalaitosten teknilliset toimihenkilöt, miehet	100	96	99	69
Piirustuskonttorien teknilliset toimihenkilöt, miehet	100	92	96	90
Varastonhoitajat, miehet	100	95	95	85
Kauppaliikkeet ja toimistot				
Konttorihenkilökunta, miehet	100	80	81	67
Konttorihenkilökunta, naiset	100	74	75	68
Rahalaitokset				
Toimihenkilöt, miehet	100	91	80	67
Toimihenkilöt, naiset	100	87	77	66

Ylemmistä toimihenkilöistä tätä tutkimusta varten laadituista tilastoista on poimittu seuraavat nimikkeet.

	Paikkakuntaluokka			
	I	II	III	IV
Teollisuus				
Konttoripäällikkö	100	99	103	97
Henkilökunnan päällikkö	100	91	89	..
Osastopäällikkö	100	84	85	..
Myyntipäällikkö	100	78	87	..
Ostopäällikkö	100	85	98	..
Teknillinen johtaja	100	103	104	..
Tutkimuspäällikkö	100	101	103	..
Tutkimusinsinööri	100	105	108	..
Tuotantopäällikkö	100	101	108	112
Tuotantoinsinööri	100	101	105	96
Liikeala				
Konttoripäällikkö	100	73	66	..
Osastopäällikkö	100	88	100	89
Myyntipäällikkö	100	74	66	..

Valtion virkamiesten osalta on näytteeksi poimittu eräitä tätä tutkimusta varten muodostettuja vertailuryhmiä

	Kalleusryhmä		
	I	II	III ja IV
Valtio			
Talonmies	100	91	91
Toimistosiiwooja	100	97	91
Autonkuljettaja	100	91	89
Postimies	100	107	96
Veturinkuljettaja	100	95	93
Konekirjoittaja	100	98	90
Kamreeri (ei akat)	100	89	88
Varastonhoitaja	100	98	95
Notaari	100	97	98
Mekaanikko	100	111	100
Metsäteknikko	100	95	89

Esimerkkiaineistoa tarkasteltaessa on otettava huomioon paitsi sitä, että suhdeluvut perustuvat sisäiseltä rakenteeltaan ehkä huomattavastikin erilaisten ryhmien keskiansiolukuihin myös se,

että valtio esiintyy yhtenä ja samana työnantajana, joka kysyy ainakin periaatteessa kunkin nimikkeen kohdalla suunnilleen samantyyppistä työtä. Yleisten työmarkkinain puolella sensijaan työvoiman kysyjinä esiintyy lukuisa joukko erikokoisia yrityksiä. Niiden palkkapolitiikka ei voi olla niin kiinteätä ja yhtenäistä kuin monin säädöksin säännöstelty valtion palkkapolitiikka.

Valtion kalliinpaikanlisisien muodossa toteutettu palkkojen erilaistaminen kalleusryhmittäin ei ole toteutunut ansionmuodostuksessa. Tämä aiheutuu varsinaisen palkkauksen lisäksi maksetuista erilaisista lisistä. Esitetyt esimerkit koskevat lähinnä vain alempia viranjoita ja toimenhaltijoita, mutta kokonaiskuva saattaa olla erilainen korkeamman virkamiehistön osalta. Yleisiltä työmarkkinoilta valittujen esimerkkien antama kuva on huomattavasti epäyhtenäisempi. Jo alempien toimihenkilöiden osalta on havaittavissa melkoista epätasaisuutta, mutta nimenomaan ylemmän toimihenkilöstön kohdalla ovat poikkeamat suuria. Ei ole lainkaan selvää, että havaitut erot ovat yhteydessä sijoituspaikkakuntien kalleuteen. Mahdollisia selityksiä poikkeamiin ovat esimerkiksi seuraavat. Yritysten koko ja luonne saattaa eri paikkakuntaluokissa vaihdella ja esim. liikealalla ei maaseutupaikkakunnilla tarvitakaan sen tasoisia toimihenkilöitä kuin liike-elämän keskuspaikoissa huolimatta siitä, että toimesta käytetty nimike on sama. Toisaalta saattaa työnantajan etsimä kyvykäs työvoima olla halutonta siirtymään pois liikekeskuksista ja on siten "ostettava" korotetulla palkalla.

Paikkakuntien kalleusryhmien vaikutus ansiotasoon on erilainen käsitellyillä aloilla. Valtion virkamiesten kohdalla se on kokonaisuutena ottaen selväpiirteinen ja erot toteutuvat ansiotassossa suunnilleen tarkoitettujen suuruisina. Teollisuuden ja liikealan alempien toimihenkilöiden kohdalla on kalleusryhmituksen to-

teutuminen ansiotasossa epätasaisempaa. Ylempien toimihenkilöiden osalta lienee kalleusryhmityksellä sinänsä vähäinen tai ei lainkaan merkitystä.

Ansioiden kokonaishajonta

Ansioiden suuruutta koskevat tilastot perustuvat erilaisiin ammattinimikkeistöihin. Näitä laadittaessa on pyritty etsimään samansisältöisiä ammattinimikkeitä siten, että samaan nimikkeeseen kuuluvat olisivat työnsä laadun ja vaativuuden suhteen suunnilleen samantasoisia. Näin muodostuneissa ammattiryhmissä voitaisiin odottaa myös ansioiden keskittyvän verraten suppealle alueelle. Kun nimikkeistöä sovelletaan käytännössä ei tätä tavoitetta kuitenkaan yleensä saavuteta. Vaikka nimike olisi määritelty täsmällisestikin, aiheuttaa esimerkiksi yrityksen koko huomattavaa vaihtelua sekä tehtävien vaativuusasteessa ja niiden hoitamiseen sisältyvässä vastuussa että myös tehtävän hoitamisesta suoritettussa korvauksessa. Ansiotilastojen ammattinimikkeet ovat siten yleensä varsin laaja-alaisia.

Sosiaalinen tutkimustoimisto on toimihenkilötilastoaan julkaislessaan esittänyt kauppaliikkeiden ja toimistojen, rahalaitosten, vakuutuslaitosten sekä apteekkien naispuolisen konttorihenkilöstön prosenttisen jakautumisen ammatin ja säännöllisen kuukausiansion mukaan elokuussa 1963. Mainittu jakautuma oli seuraavanlainen.

Taulu 1. Eräiden toimihenkilöryhmien jakautuminen kuukausiansioiden suuruuden mukaan.

Ammatti	Säännöllinen kuukausiansio, mk										Yhteensä
	240-290	250-340	300-390	350-440	400-490	450-590	500-690	600-790	700-800	800-	
	%										
Postittajat, kirjaajat	5	10	26	31	8	8	10	2	100
Kortiston ja reskontran hoitajat	5	8	13	14	19	13	24	3	1	..	100
Puhelunvälittäjät	9	11	16	32	14	12	5	1	..	-	100
Laskuttajat	4	10	16	27	17	14	7	4	1	-	100
Konekirjoittajat	1	4	14	16	21	22	14	6	1	1	100
Kirjanpitäjät, kassanhoitajat	1	1	7	11	16	14	23	12	9	6	100
Kotimaan kirjeenvaihtajat	6	9	11	32	27	14	1	100
Ulkomaan kirjeenvaihtajat	-	-	-	-	-	1	6	33	47	13	100
Pikakirjoittajat, sihteerit	..	2	9	5	4	4	22	19	22	13	100

Taulukosta ilmenee selvästi kuukausiansioiden suuri hajonta korkeimpien ansioiden ollessa 2 - 3-kertaisia alimpiin verrattuna saman ammattinimikkeen kohdalla. Niinkin täsmällisesti määritellyn nimikkeen kuin konekirjoittaja kohdalla ulottuu jakautuma alimmasta ylimpään ansioluokkaan. On selvä, että näin suurena esiintyvä hajonta vaikeuttaa suuresti keskilukujen avulla tapahtuvia vertailuja.

Ylempiä toimihenkilöitä koskevien tilastojen kohdalla ovat vaikeudet vielä suuremmat. Ensinnäkään ei alempia ja ylempiä toimihenkilöitä koskevan tilaston raja ole täysin selvä. Alemman toimihenkilötilaston ulkopuolelle on jätetty johtavissa ja vastuunalaisissa asemissa olevat henkilöt. Ylempiä toimihenkilöitä koskevia tilastoja laadittaessa voitiin todeta, että kun tiedot kerättiin muista kuin alempia toimihenkilöitä koskevaan tilastoon sisältyneistä, mukaan tuli sellaisiakin toimihenkilöitä, jotka ansiotasonsa perusteella arvostellen olisivat saattaneet kuulua alempia toimihenkilöitä koskevaan tilastoon. Tilastoa laadittaessa on kuitenkin ratkaisevana ollut ammattinimike eikä toimihenkilön palkan suuruus. Kun lisäksi pääosassa toimihenkilötilastoa laatija on sama sekä alempia että ylempiä toimihenkilöitä koskevan tilaston osalta ja tietoja kerättiin myös osittain samanaikaisesti molempia tilastoja varten, ei alemman ja ylempään toimihenkilön rajan epämääräisyydellä sinänsä voine olla merkittävää vaikutusta saatuihin tuloksiin. Sen seikan, että ylempiä toimihenkilöitä koskevaan tilastoon ei ole sisällytetty ylimpää johtoporrasta, vaikutus rajoittuu vain harvalukuisiin nimikkeisiin.

Seuraavassa taulussa esitetään eräiden ammattinimikkeiden ja tutkintoryhmien osalta jakautuminen kuukausittaisen kokonaistulon mukaan. Tauluun on valittu sellaisia ryhmiä, joissa aineiston voidaan katsoa ehkä olevan riittävän jakautuman luonteen selvittämiseen. Myös muut - tässä esittämättömät - jakautumat olivat luonteeltaan samankaltaisia kuin esitetyt. Oleellista niille oli jakautuminen

varsin laajalle alueelle, jyrkähkö nousu jakautuman alapäässä siirryttäessä kohden ao. ryhmälle tyypillisiä ansioluokkia ja edellistä loivempana esiintyi lasku siirryttäessä kohden ylimpiä ansioluokkia. Lähes kaikissa ryhmissä esiintyi yksittäistapauksien muodossa korkeita ansioita. Jossain määrin muista poikkeava on ryhmän "valtiotieteen kandidaatit" jakautuma. Tähän ryhmään kuuluvat myös yhteiskuntatieteen ja hallinto-opin kandidaatit. Muita kapeampi hajontalue osoittaa, että tämän suhteellisen "nuoren" tutkinnon suorittaneet eivät ole vielä ehtineet sijoittua niin korkeisiin ansioluokkiin kuin "vanhempia" tutkintoja suorittaneet.

Päätoimisto ei ole tutkinut kaikkien toimihenkilöryhmien ansioiden kokonaishajontaa. Voidaan kuitenkin odottaa, että valtion virkamiesten osalta ansioiden hajonta muodostuu pienemmäksi kuin edellä käsitellyissä ryhmissä. Virkanimikkeiden osalta vaikuttaa hajontaa supistavasti sijoittelu palkkaluokkiin, joka yleensä tapahtuu suhteellisen suppeissa rajoissa. Kun palkkaluokkasijoittelun lisäksi hajontaan vaikuttavat vain ikälisät, kalliinpaikanlisät ym. lisät, ei se voi ulottua niin laajalle alueelle kuin yksityisillä työmarkkinoilla. Koulutusnimikkeiden osalta voi hajontalue luonnollisesti olla suurempi. Kuntien ja kuntayhtymien suhteen pitäneen suurin piirtein paikkansa se, mitä valtion osalta on sanottu.

Jonkinlaisen kuvan saamiseksi hajonnan laajuusalueesta valtion virkamiehillä koulutusnimikkeiden kohdalla on seuraavassa ryhmitelty kolmen nimikkeen kohdalla virat palkkaluokan mukaan. Suoritettu ryhmitely ei ole vertailukelpoinen edellä esitettyihin, koska siinä on perustana vain palkkaus eikä kokonaistulo ja koska siihen sisältyy vain osa mainittuihin koulutusnimikkeisiin kuuluvista virkamiehistä. Poisjääneistä suurista ryhmistä mainittakoon oppilaitosten opettajat ja oikeuslaitoksen virkamiehet. Sopimuspalkkaluokkiin kuuluvat on sijoitettu vastaavien B-asteikon palkkaluokkien kohdalle.

Taulu 2. Eräiden ammatti- ja koulutusryhmien jakautuminen kuukausiansion suuruuden mukaan.
Miehet

Ammatti- tai koulutusnimike	Kokonaisansio kuukaudessa, mk.										Yhteensä
	-599	600- 799	800- 999	1000- 1199	1200- 1399	1400- 1599	1600- 1799	1800- 1999	2000- 2999	3000-	
<u>Ammattinimike</u>	%										
Teollisuuslaitokset	-	-	1	5	4	11	12	6	42	19	100
Teknillinen johtaja	-	0	1	7	10	10	16	12	40	4	100
Tuotantopäällikkö	0	3	11	14	17	19	11	11	13	1	100
Konttoripäällikkö	-	3	9	20	22	18	14	5	8	1	100
Osastopäällikkö	-	1	5	7	12	15	15	10	29	6	100
Myyntipäällikkö	0	1	4	11	23	20	18	10	13	0	100
Myynti-insinööri	-	-	1	8	14	25	20	14	18	-	100
Tuotantoinsinööri, käyttöinsinööri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Liikeala	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Konttoripäällikkö	-	9	23	16	18	13	6	5	9	1	100
Osastopäälliköt	2	6	13	18	18	15	11	7	10	0	100
Myyntipäällikkö	-	7	12	16	20	13	11	9	11	1	100
<u>Koulutusnimike</u>											
Teollisuuslaitokset	-	-	7	19	28	19	13	5	8	0	100
Teknillinen koulu	-	0	8	18	21	21	14	8	9	1	100
Teknillinen opisto	0	0	1	4	9	16	18	14	33	5	100
Dipl.ins. ja arkkitehti	0	0	15	20	21	18	10	5	7	1	100
Kauppaopisto	0	3	4	9	18	16	17	12	21	2	100
Ekonomi	-	1	4	9	18	16	17	12	21	2	100

Metsänhoitaja, agronomi

Liikeala

Kauppakoulu

Kauppaopisto

Ekonomi

Valtiot.kand.

Oikeust.kand.

-	0	2	6	10	16	15	17	31	3	100
16	34	23	12	8	3	2	1	1	0	100
8	22	24	16	13	8	4	3	2	0	100
-	3	12	17	22	14	10	7	15	0	100
-	-	8	26	26	23	8	5	4	-	100
-	0	2	11	14	20	15	12	25	1	100

Taulu 3. Eräiden koulutusnimikkeiden sijoittuminen valtion palkkausluokkiin.

Palkka- luokka	Dipl.ins.	Ylempi oikeustutk. Lainopin kand. Oikeustieteen kand. Hovioikeuden ausk. Varatuomari	Fil.kand.
	%	%	%
alle A 20	1	1	2
A 20	-	-	2
A 21	-	0	2
A 22	1	1	7
A 23	0	2	5
A 24	4	5	21
A 25	4	11	8
A 26	4	14	6
A 27	12	14	20
A 28	12	14	12
A 29	13	13	5
A 30	20	5	2
B 1	13	6	5
B 2	11	8	2
B 3	3	4	1
B 4	1	1	-
B 5	-	1	-
B 6	1	0	0
B 7	-	-	-
B 8	0	0	-
	100	100	100
	529	704	399

Kun palkkausluokassa A 20 peruspalkka oli IV:ssä kalleusryhmässä 753,- ja palkkausluokassa B 8 3 470,-, voidaan todeta, että vaihtelualue on huomattavan laaja.

Kokonaisansioiden hajonta voi aiheutua hyvinkin monista syistä. Siihen vaikuttavat varmasti huomattavasti yrityksen suuruus yksityisellä puolella, viran- tai toimenhaltijan ikä ja se aika, joka on oltu saman työnantajan palveluksessa. Tässä tutkimuksessa ei niitä ole käsitelty, mutta käytettävissä oleva aineisto antaa kyllä mahdollisuuksia lisäselvityksiin. Tosiasiaksi jäänee kuitenkin se, että merkittävin syy kokonaisansioiden hajontaan on se, että eri toimihenkilöiden henkilökohtaisessa kyvykkyydessä ja taidossa on suuria eroja.

Eläkeoikeus

Palkansaajain eläkkeet ovat osittain täysin työnantajain kustantamat, osittain palkansaaja osallistuu eläkekustannuksiin suorittamalla eläkemaksuna määräprosentin palkastaan. Seuraavassa verrataan valtion virkamiesten eläkkeitä vain muihin täysin työnantajain kustantamiin eläkkeisiin. Tällaisia ovat 1. kuntien eläkkeet, joista esimerkkinä esitetään maalaiskuntien viranhaltijain mallisäännön eläkkeet ja Helsingin kaupungin viranhaltijain eläkkeet, 2. työntekijäin eläkelain (TEL) ja lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin (LEL) eläkelain mukaiset eläkkeet, joista edellinen on otettu vertailukohteeksi sekä 3. eläkesäätiöt, joiden säännökset monessa suhteessa poikkeavat toisistaan. Niistä on otettu kaksi esimerkkiä "Säätiötyyppi I" ja "Säätiötyyppi II", jotka seuraavassa tarkemmin määritellään.

Vanhuuseläke. Eläkeikä on valtiolla ja kunnilla 63 vuotta. Eläkeiästä on molemmissa ryhmissä lukuisasti poikkeuksia, joissa eläkeikä on alhaisempi esim. upseerit, sairaanhoitajat, auton- ja veturinkuljettajat jne. TEL:n mukaan eläkeikä on 65 vuotta. Eri säätiöillä on hyvin erilaiset määräykset tässä suhteessa. Vertailuesimerkeiksi otetuissa on miesten eläkeikä 65 v. ja naisten 60 vuotta.

Valtion täysimääräinen vanhuuseläke on 66 % loppupalkasta, johon ei kuitenkaan ole sisällytetty kalliinpaikanlisää. Maalaiskuntien mallisäännön mukaan vanhuuseläke on 60 % palkkasummasta, mutta kohoaa jonkin verran alimmissa palkkaluokissa. Helsingin kaupunki myöntää vanhuuseläkettä 66 % loppupalkasta, paitsi 5 palkkaluokassa, jossa se on 67 % ja kohoaa siitä 2 prosenttiyksikköä palkkaluokkaa kohden, joten se 1 palkkaluokassa on 75 % palkasta.

Säätiöissä eläkkeen osuus loppupalkasta vaihtelee suuresti. Esimerkkeinä valituissa se "Tyyppi I":ssä on 60 %, "Tyyppi II":ssa se on alle

5 000 markkan vuositulosta 60 %, sitä ylittävästä osasta 50 % aina 10 000 markkan vuosituloon saakka ja sitä ylittävältä osalta maksetaan 40 %.

Seuraavissa tauluissa esitetään montako prosenttia työeläkkeen ja kansaneläkkeen yhteenlaskettu määrä on palkansaajan loppupalkasta.

Taulut 1 A, B ja C

Perhe-eläke on valtiolle 20 % edunjättäjän palkasta, samoin maalaiskunnissa, molemmissa tapauksissa kuitenkin loppupalkka lasketaan ilman kalliinpaikanlisää. Esim. Helsingin kaupunki ja useat säätiöt sitä vastoin maksavat edunpitäjän leskelle puolet siitä eläkkeestä, jota edunjättäjä olisi virkavuosiensa perusteella saanut. Perhe-eläkettä korotetaan aina määräosalla kutakin alaikäistä lasta kohden. TEL ei koske lainkaan perhe-eläkkeitä.

Työttömyyseläke on TEL:n säädösten ja myös useiden säätiöiden sääntöjen mukaan sama kuin vanhuuseläke. Valtio sen sijaan myöntää työkyvyttömäksi käyneelle vain eläkevuosien mukaisen eläkkeen ja tämänkin vain jos asianomaisella on 10 eläkevuotta. Ainoastaan siinä tapauksessa että työkyvyttömyys johtuu virantoimituksesta aiheutuneesta sairaudesta tai virantoimituksessa saadusta ruumiinvammasta hän saa aina täyden eläkkeen.

Tilastollinen päätoimisto on pyytännyt asiantuntijan johtaja Esa Hovisen laatimaan muistion "Eläkeoikeuden arvioinnista etuna", joka oheistetaan.

Käyttäen hyväksi maisteri Hovisen esittämiä kaavoja ja tunnuslukuja on Tilastollisessa päätoimistossa laskettu eläkkeiden (vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeiden sekä kansaneläkkeen yhteismäärän) arvo prosenttina palkkasummasta. Tulokset esitetään seuraavissa tauluis-

sa, joissa on esimerkkinä otettu työhön tuleva 20 vuotias mies, 30 vuotias mies ja 40 vuotias nainen. "Työhön tulo" tarkoittaa tässä, että asianomainen joko aikaisemmin ei ole ollut ansiotyössä tai että hän siirtyessä eläkejärjestelmästä toiseen menettää aikaisemman eläkeoikeutensa. Laskelmat perustuvat kuten aikaisemmasta ilmenee, arviointeihin ja yleistyksiin.

Taulut

Valtion virkamiehet ja kuntien viranhaltijat olivat v. 1963 eläkeoikeuteen nähden suunnilleen samassa asemassa. Toisissa kaupungeissa, kuten edellä olevassa taulussa Helsingin luvut osoittavat, eläkkeiden arvo on kauttaaltaan korkeampi kuin valtiolla. Valtion ja kaupunkien tasosta jäävät eniten jälkeen TEL:n vähimmäisehtojen mukaisen eläkkeen saajat. Erot suurenevät kuta suurempiin tuloihin siirrytään ja mitä vanhempana palkansaaja astuu palvelukseen. Säätiöt rakentuvat yleensä TEL:n pohjalle ja TEL:iä edullisempia seuraavissa suhteissa:

1. Täysieläke myönnetään 30 vuoden palvelusajan jälkeen.
2. Eläketuihin kuuluu usein perhe-eläke.
3. Eläkeprosentti on suuremmista tuloista korkeampi kuin TEL:n mukaan.

Taulu 1 a.

Vanhuuseläkkeet

Täysi työeläke ja kansaneläke ‰:na loppupalkasta.

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat maalaiskuntien viranhaltijain mallisääntö	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio tyyppi 1	Säätio tyyppi 2
A 5	73		76	60	60	60
A 10	69		73	60	60	60
A 15	68		72	58	60	58
A 20	67	65	71	54	60	56
A 25	66	64	70	51	60	53
A 30	65	63	69	48	60	50
B 1	68	62	68	45	60	47
B 8	67	61	67	43	60	45

Taulu 1 b.

Vanhuuseläkkeet

30 vuotiaana työhön tulevan eläke ja kansaneläke % loppupalkasta

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat (maalaiskuntien viranhaltijain mallisääntö)	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio tyyppi 1	Säätio tyyppi 2
A 5	73		76	60	60	60
A 10	69		73	57	60	59
A 15	68		72	53	60	57
A 20	67	65	71	49	60	56
A 25	66	64	70	46	60	53
A 30	65	63	69	43	60	50
B 1	68	62	68	40	60	47
B 8	67	61	67	38	60	45

Taulu 1 c.

Vanhuuseläkkeet

40 vuotiaana työhön tulevan eläke ja kansaneläke % loppupalkasta

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat (maalaiskuntien viiranhaltijain mallisääntö)	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio, tyyppi 1		Säätio, tyyppi 2	
					Mies, eläkeikä 65 v	Nainen eläkeikä 60 v	Mies, eläkeikä 65 v	Nainen eläkeikä 60 v
A 5	66		68	52	52	52	52	52
A 10	58		60	47	50	47	49	47
A 15	54		57	43	50	43	47	43
A 20	52	51	55	39	50	40	47	39
A 25	51	50	54	36	50	40	44	36
A 30	51	49	53	33	50	40	42	33
B 1	52	48	52	30	50	40	39	31
B 8	52	47	52	28	50	40	37	29

Taulu 2.

Työeläkkeen ja kansaneläkkeen arvo %:na palkkasummasta.

20 vuotiaana työhön tuleva mies

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat. (maalaiskuntien vi- ranhaltijain mallisääntö)	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio tyyppi 1	Säätio tyyppi 2
A 5	8.7		10.3	5.2	8.0	8.0
A 10	8.3		10.0	5.2	8.0	8.0
A 15	8.2		9.9	5.0	8.0	7.8
A 20	8.1	8.0	9.8	4.6	8.0	7.5
A 25	8.0	7.9	9.7	4.4	8.0	7.1
A 30	7.9	7.8	9.6	4.1	8.0	6.7
B 1	8.3	7.7	9.5	3.9	8.0	6.3
B 8	8.2	7.6	9.4	3.7	8.0	6.0

Taulu 3.

Työeläkkeen ja kansaneläkkeen arvo %:na palkkasummasta.

30 vuotiaana työhön tuleva mies

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat (maalaiskuntien viranhaltijain mallisääntö)	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio tyyppi 1	Säätio tyyppi 2
A 5	12.6		15.1	7.8	12.1	12.1
A 10	12.1		14.7	7.4	12.1	11.9
A 15	12.0		14.5	6.9	12.1	11.5
A 20	11.8	11.7	14.4	6.3	12.1	11.3
A 25	11.7	11.6	14.3	5.9	12.1	10.7
A 30	11.6	11.4	14.1	5.6	12.1	10.1
B 1	12.1	11.3	14.0	5.2	12.1	9.5
B 8	12.0	11.2	13.9	4.9	12.1	9.1

Taulu 4.

Työeläkkeen ja kansaneläkkeen arvo %:na palkkasummasta.

40 vuotiaana työhön tuleva nainen

Loppupalkka vastaa valtion Plk	Valtion virkamiehet (II kalleusryhmä)	Kunnat (maalaiskuntaen viranhaltijain mallisääntö)	Helsinki viranhaltijat	Tel	Säätio tyyppi 1	Säätio tyyppi 2
A 5	20.0		21.0	14.1	21.9	21.9
A 10	17.8		18.8	12.8	19.8	19.8
A 15	16.6		17.9	11.7	18.1	18.1
A 20	16.1	15.8	17.3	10.6	16.9	16.4
A 25	15.8	15.6	17.0	9.8	16.9	15.2
A 30	15.8	15.3	16.8	9.0	16.9	13.9
B 1	16.1	15.0	16.5	8.1	16.9	13.1
B 8	16.1	14.7	16.5	7.6	16.9	12.2

ELÄKEOIKEUDEN ARVIOINNISTA ETUNA

Tilastollisen päätoimiston ansiotasojasto on pyytänyt allekirjoittaneelta esitystä siitä, miten eläkeoikeutta voidaan etuna arvostella ja mihin näkökohtiin siinä olisi kiinnitettävä huomiota. Yritän antaa seuraavassa vastauksen kysymykseen, vaikkain tietysti voi vakuuttaa, että kaikki näkökohdat tulevat siinä huomioonotetuksi.

Yleistä

Oikeuden arvioiminen etuna on monesti varsin vaikea kysymys. Tarkastetaan sitä ensinnä esimerkillä, joka on konkreettisempi kuin eläkeoikeus, esim. oikeus työpaikassa vapaaseen aamiaiseen. Yleisesti ko. oikeutta pidettäneen merkittävänä etuna ja on jokin käsityksen suuruudesta palkkaukseen verrattuna.

Lähetettytölle vapaa aamiainen saattaa olla hyvin merkittävä etu, jopa hänen terveytensä saattaa olla siitä riippuva, koska ateriatulisi muutoin laiminlyödyksi. Dieetillä olevan kannalta oikeus voi olla merkityksetön, ellei suorastaan ärsyttävä. Oikeuden merkitys riippuu saajan kannalta mahdollisuudesta syödä kotona, ruoanlaittotaidosta ja taloudellisuudesta siellä verrattuna työpaikkaan, makutottumuksista jne. On selvää, että oikeuden merkityksen saajalle on suuresti saajasta ja hänen olosuhteistaan riippuva. Kuitenkin voitaneen todeta, että keskimäärin ateriatulisi on saajalle tarpeellinen ja tulisi maksamaan jotakin itse kustannettuna. Keskimäärään vaikuttava tietysti kaikki yksilölliset tekijät, esim. dieetillä olevan nollaosuus. Työnantajan kannalta taas voidaan todeta, että vapaan aamiaisen järjestäminen lisää hänen bruttokustannuksiaan

tietyllä määrällä. Vaikeampi on kuitenkin todeta, missä määrin vapaa ateria lisää työntekijäin työtehoa ja viihtyisyyttä ja sitä kautta työn tuloksia. Nettokustannus lieneekin vaikeammin selvitettävissä kuin bruttokustannus.

Vastaavanlaisia huomautuksia kuin edellä vapaasta aamiaisesta voitaneen esittää vieläpä työntekijäin palkankin suhteen. On kuitenkin tapana, eräänlaisena normina, mitata em. etuja rahana käyttäen keskiarvolukuja bruttokustannuksista: paljonko vastaava etu tulisi keskimäärin työntekijälle itse kustannettuna maksamaan ja paljonko se maksaa työnantajalle (brutto). Yleensä kustannus lienee lähes sama molempien osapuolten kannalta.

Eläkeoikeus on edellämainittuja oikeuksia monimutkaisempi ja abstraktimpi. Yleensä puhutaan esim. oikeudesta 40 % tai 60 % jne eläkkeeseen, oikeudesta vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeeseen jne. Tällöin käsitys siitä, kuinka suuri ko. oikeus verrattuna muihin etuihin on, jää vielä varsin hämäräksi ja vajaaksi. Eläkeoikeuden suhteen voidaan esittää koko joukko vastaavanlaisia huomautuksia kuin edellä vapaan aamiaisen suhteen. Yritän seuraavassa tarkastella ensin eläkeoikeutta työntekijäin kannalta ja erilaisia siihen vaikuttavia seikkoja ja sitten, paljonko ko. oikeuden järjestäminen käytännössä maksaa (bruttokustannus) sekä esittää joi-takin arviolukuja eri järjestelmistä.

Eläkeoikeuden arvosta työntekijäin kannalta

Eläkeoikeus on ehdollinen oikeus: eläkkeen saa vain tiettyjen edellytysten vallitessa. Ellei näitä edellytyksiä ole, ei eläkettä makseta. Vanhuuseläkkeen saamisen ehtona on tietyn iän täyttäminen ja elossaolo, työkyvyttömyyseläkkeen saamisen ehtona työkyvyt-

tömyys ja perhe-eläkkeen saamisen ehtona kuolema ja jäljellejäävän perheen olemassaolo. Lisäksi eläketurvan ehtoihin kuuluu yleensä joukko lisäehtoja, esim. ehto että eläketapahtuman (ehtojen täytetyksi tulemisen) hetkellä henkilön on oltava vielä virkasuhteessa tai sen jatkona olevalla eläkkeellä eli koskemattomuuden puuttuminen.

Tarkasteltaessa eläketurvan arvoa työntekijäin kannalta voidaan itsekkutakin eläkelajia tarkastella erikseen. Kiinnitän seuraavassa kuitenkin huomiota pääasiassa yleisiin eläkkeen arvoon vaikuttaviin tekijöihin. Käsittääkseni on annettava eri arvo eläkkeelle, jonka tulee melko varmasti saamaan (vanhuuseläke, harvat kuolevat ennen eläkeikää) kuin eläkkeelle, jonka saaminen ylipäänsä on epätodennäköistä (työkyvyttömyyseläke, ehkä vain esim. 5 % kaikista tulee ennen eläkeikää työkyvyttömäksi). Jos koskemattomuus puuttuu, voi nuori työhöntuleva henkilö tuskin odottaa saavansa eläkettä, koska työpaikan vaihdos on sitä ennen todennäköinen; eläkkeen arvo on tällöin pieni. Vanhan, pitkäikäiseen sukuun kuuluvan työntekijän osalta eläkkeen arvo voi olla hyvin suuri. Perheettömälle ei perhe-eläke ole yhtä suuri kuin perheelliselle. Ei myöskään liene yhäntekevää eläkettä etuna arvosteltaessa, saako sitä vastaisuudessa odotetusti nauttia yhden vuoden vaiko kaksikymmentä vuotta. Tietysti on selvää, että luvatus eläkkeen määrä esim. suhteessa palkkaan on eläkkeen arvoon vaikuttava tekijä.

Varsin merkittävä tekijä eläkkeen arvoa mitattaessa on se usein mitattava aikaero, joka on eläkkeen "ansaitsemisen" ja saamisen välillä. Työntekijälle ei voine olla samantekevää, saako hän jonkin suorituksen ensi vuonna vaiko kolmenkymmenen vuoden kuluttua.

Rahamäärien arvostelussa otetaankin yleisesti aikaerot huomioon korkokäsitteen avulla, vieläpä niin, että jos suoritus on indeksiin sidottu, on käytetty vastaavasti alemmaa korkokantaa. Yleisenä normina sopii korkokäsite myöskin eläkkeen arvioimisessa huomioonotettavaksi.

Edellä esitetystä voidaankin todeta, että eläkkeen arvo saattaa eri työntekijäin osalta olla varsin erilainen, vaikka eläkkeen saamisen ehdot olisivat samat. Yksilölliset erot ovat suuret ja käytännössä asiaa arvosteltaessa onkin - paitsi seikkoja, joita ei periaatteessa voida etukäteen selvittää kuin keskimääräisprognosein - tehtävä keskimääräisoletuksia niidenkin seikkojen osalta, jotka periaatteessa voitaisiin yksilökohtaisesti selvittää; on kiinnitettävä huomio muutamiin harvoin tunnusmerkkeihin (ikä, sukupuoli, luvatut edut pääpiirteissään), joista saatava etu pääasiassa riippuu. Ne seikat, joihin on viitattu arvosteltaessa eläke-edun merkitystä, ovat toisaalta samat, jotka otetaan yleensä huomioon laskettaessa eläkejärjestelyn kustannuksia. Tutkittaessa mainittujen seikkojen vaikutusten keskinäisiä suuruussuhteita päädytäänkin todennäköisyyskäsitteisiin ja tavanomaisen vakuutusmatematiikan laskentamenetelmiin, joissa eri tekijät otetaan varsin pitkälle huomioon. Näistä tekijöistä mainittakoon

- eläkelajit ja niiden ehdot pääpiirteissään
- eläkkeiden suuruus
- korkoprognosisi (indeksisidonnaisuus ehkä huomioonotettuna)
- kuolevuusprognosisi
- työkyvyttömäksi tulon ja työkyvyttömänä pysymisen prognosisi
- prognosisi perheellisyysuhteista
- kustannuksien arvio (rahan säilyttäminen pankeissakin mak-saa)
- prognosisi työssäpysymisestä ja eroamisesta.

Yleensä eläkekustannuksia laskettaessa otetaan vain ikä ja sukupuoli yksilöllisesti huomioon. Muut edellä mainitut tekijät on käsitettävä keskimääräisiksi ja prognoosit kokemuksiin perustuviksi ennusteiksi, joissa kehityksen suunta on otettu huomioon.

Laskennallisesti päädytään siihen, että eläkeoikeuden arvoa etuna voidaan - huomioonottaen kaikki edelläsanottu - mitata numeroin laskemalla eläkkeistä aiheutuva kustannus, ts. vakuutusmaksu. Tilanne on tässä analoginen alussa esitetyn esimerkin - vapaa aamiainen - kanssa, vieläpä siten, että keskimääräinen etu on suunnilleen yhtä suuri kuin sen järjestämisestä aiheutuva bruttokustannus, kunhan kustannusta laskettaessa otetaan ajankohtana huomioon ne ajat, jolloin etu ansaitaan. Kuten esimerkissä, jää tässäkin vielä selvittämättä mm. työnantajalle koituva hyöty esim. paremmasta työssäpysymisestä.

Eläke-edun arvoa suhteessa palkkaan voidaan mitata esim. siten, että lasketaan toiselta puolen eläkkeen "hintaa" henkilön tullessa työhön ja toiselta puolen paljonko hänen koko työssäoloaikanaan odotetusti saamansa palkka on diskontattuna samalle hetkelle.

Eläkekustannus verrattuna palkkaan

On päädytty eläkkeen arvon määrittämiseen vakuutusmaksuna. Tulos on sikäläkin tyydyttävä, että vastaavalla rahamäärällä työnantaja voi myös käytännössä eläkeoikeuden järjestää ja vapautua myöhemmistä velvollisuuksista.

Vakuutusmaksu riippuu tietysti tehdyistä ennusteista eli laskuperusteista. Esilläolevaan tehtävään riittänevät varsin karkeat arviot, minkä vuoksi ei liene perusteltua syytä virkamieskunnan oman rakenteen ja ominaisuuksien huomioonottoon muutoin kuin iän ja sukupuolen osalta. Otankin seuraavissa maksuesimerkeissä käyttöön työntekijäin eläkelain (TEL) mukaisessa vakuutuksessa käytettävät perus-

téet. Tarkempien perusteiden laatiminen edellyttäisikin varsin laajan ja aikaavievän tutkimuksen tekemistä. Kustannukset olen jättänyt luvuista pois, niiden osalta lienee esim. 2 % maksusta kohtuullinen, kun otetaan huomioon virkamieskunnan suuruus, maksujen perinnän puuttuminen ym. tekijät, jotka erottavat valtion eläkejärjestelmän yksityisistä. Edellytän myös yksinkertaisuuden vuoksi, ettei eroamisia ennen eläkeikää tapahdu, jolloin koskemattomuuden puuttuminen ei monimutkaista tilannetta. Eläkesääntökomitean mietinnön mukaan täydellinen koskemattomuuden puute alensi vakuutusmaksua keskimäärin noin 8 %. Nuoren työhöntulevan osalta keskimääräinen alentuminen voi arvioni mukaan olla jopa yli 50 %, mutta alennus pienenee iän kasvaessa varsin nopeasti.

Kaikkein voimakkaimmin eläkkeen arvoon vaikuttavia ja vaikeimmin arvioitavia tekijöitä on korkoennuste. TEL:ssa käytetään laskuperusteena 5 %:n korkokantaa. Jos edellytetään - eläke-etujen ollessa indeksiin sidotut - 4 %:n vuotuinen inflaatio pitkällä tähtäimellä, merkitsee oletus sitä, että eläkkeen hintana pidetylle määrälle on saatava 9 %:n vuotuinen tuotto, mikä vielä lienee realistista. Suomessa voitaneen varoilla sanottu tuotto ainakin reaalisijoituksin saada. Rohkenen näinollen käyttää laskuperusteena 5 %:n korkokantaa, mikä ei ainakaan liene liian matala taso. Korkokannan vaikutuksesta on ehkä syytä huomauttaa, että koron alennus korottaa eläkkeen hintaa.

Seuraaviin taulukoihin olen kerännyt esimerkkejä toiselta puolen eläkkeen hinnasta edelläolevin perustein ja eri tapauksia varten laskettuina, toiselta puolen palvelukseen tulevien odotettavissa olevasta kokonaispalkasta diskontattuna tulohetkelle. Palkkadiskonttausessa on käytetty samaa 5 %:n korkokantaa kuin eläkkeiden arvoa laskettaessa ja kuolevuudeksi otettu miehillä (62) = + 3 ja naisilla

(62) = - 3, mikä vastannee tyydyttävästi niitä perusteita, joilla eläkkeet on laskettu, kun työkyvyttömyys ja kuolema aktiiviaikana otetaan lukuun. Palkkasumma on laskettu "loppupalkkaa" 100 (i'issä 55-65) vastaten ja eläkkeet vastaten eläkettä 1 eläkeiässä. Palkat olen ottanut lukuun seuraavan taulukon mukaan, vrt. Eläkesääntökomitean mietintö, sivu 4 liitteessä 2.

Ikä	Palkka		Suhteellinen palkka		Loppupalkkaa 100 vastaava palkkasumma tulo- iässä, diskontattu	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
20	466	410	52	63	1338	1474
25	557	471	62	73		
30	665	536	74	83	1400	1479
35	735	562	82	87		
40	808	610	90	94	1263	1304
45	855	626	96	97		
50	883	628	99	97	900	920
55	894	647	100	100		
60	894	647	100	100		
65	894	647	100	100		

Taulukossa olen tasoittanut palkkoja korkeammissa i'issä, koska ne oletettavasti Eläkesääntökomitean mietinnössä liittyvät henkilökouk-
koon, joka ei enää ole edustava koko virkamieskuntaa ajatellen. Palk-
kasumma on laskettu ikään 63 asti, jota voitaneen käyttää karkeana
arviona.

Tuloikä	20	30	40	50
<u>Miehet</u>				
Palkkasumma (palkka 100 eläkeiässä)	1338	1400	1263	900
Eläkkeen 1 eläkeiässä arvo työhön tullessa				
Valtion eläke-ehdot 1963				
Vanhuuseläke, eläkeikä 65	0,82	1,34	2,24	3,75
" " " 63	1,01	1,65	2,75	4,60
" " " 60	1,34	2,19	3,66	6,12
Työkyvyttömyyseläke eläkeikä 63	0,24	0,25	0,23	0,06
Perhe-eläke (ml. haut. apu)	1,29	2,02	2,90	3,85
Heti täytenä voimaantuleva eläkeoikeus				
Vanhuuseläke = kuten edellä				
Työkyvyttömyyseläke, eläkeikä 63	0,33	0,47	0,62	0,63
Perhe-eläke = kuten edellä				

Naiset

Palkkasumma	1474	1479	1304	920
Eläkkeen 1 eläkeiässä arvo työhöntullessa				
Valtion eläke-ehdot 1963				
Vanhuuseläke, eläkeikä 65	1,09	1,78	2,92	4,87
" " " 63	1,29	2,12	3,47	5,79
" " " 60	1,65	2,70	4,43	7,39
Työkyvyttömyyseläke, eläkeikä 63	0,24	0,25	0,23	0,06
Perhe-eläke (ml. haut. apu)	0,40	0,64	0,89	1,22
Heti täytenä voimaantuleva eläkeoikeus				
Vanhuuseläke = kuten edellä				
Työkyvyttömyyseläke, eläkeikä 63	0,33	0,47	0,62	0,63
Perhe-eläke = kuten edellä				

Taulukossa on perhe-eläke leskeneläkkeen 1 arvoa vastaava. Orvoneläkkeen ja hautausavun osuus on pieni. Samoin työkyvyttömyyseläkemaksu on pieni, minkä vuoksi sitä ei ole esitetty eri eläkeikiä ym. ehtoja vastaavasti.

Taulukon avulla voidaan helposti laskea eri ehtojen vallitessa arviolukuja eläkekustannuksesta palkkaan verrattuna. Selvennetään asiaa parilla esimerkillä. TEL:n mukaan tulee 30-vuotiaana työhöntuleva mies saamaan eläkettä iässä 65 35 % palkasta. Loppupalkasta 100 on siis vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkeoikeus 35, perhe-eläkeoikeutta ei ole ja työkyvyttömyyseläkeoikeus on heti täysi. Eläkkeen arvo on

$1,34 \times 35 + 0,47 \times 35 = 63$, mikä on 4,5 % palkkasummasta 1400. Valtion eläke-ehtojen (1963) mukaan saman miehen eläkeikään 63 laskettu vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkeoikeus on 66 ja perhe-eläkeoikeus (leski) 20. Eläkkeen arvo on tässä tapauksessa

$1,65 \times 66 + 0,25 \times 66 + 2,02 \times 20 = 166$, mikä on 11,9 % palkkasummasta. Otetaan vielä esimerkiksi 40-vuotiaana työhöntuleva nainen. Valtion eläkejärjestelmässä on hänen loppupalkkaa 100 vastaava työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkeoikeutensa iässä 63 51 ja perhe-eläkeoikeus 20. Eläkkeen arvo on

$3,47 \times 51 + 0,23 \times 51 + 0,89 \times 20 \ 206$ eli 15,8 % palkkasummas-
ta 1304.

Eläkesääntökomitean tutkimuksen eroamislukujen perusteella voidaan arvioida, että 100 työhöntulleesta on allaolevan taulukon mukaiset henkilömäärät siinä olevan ajan kuluttua eronneet työstä muutoin kuin kuoleminen tai eläkkeelle siirtymisen vuoksi. Eroamisluvut lienevät kuitenkin suhdanneherkkiä, mikä vaikuttaa taulukon käyttökelpoisuuteen.

Aika työhöntulosta, v	Eronneet (miehiä ja naisia alussa 100)	
	Miehet	Naiset
0	0	0
1	16	14
2	26	27
5	37	42
10	47	54
15	50	58
25	52	60

Luvut antanevat mielikuvan eläketurvan jatkuvuuden merkityksestä. On kuitenkin huomattava, että turvan jatkuvuus varmistaa palvelusvuosien mukaan yleensä varsin pienen osaeläkkeen ja että eläkekustannuksia vertailtaessa myöskin eroavien kokonaispalkkasumma on pieni.

Olen pyrkinyt antamaan kuvan siitä, miten eläkeoikeutta voidaan etuna mitata. Annetut esimerkkiluvut riittänevät karkeiden arvioiden pohjaksi. On kuitenkin syytä aina huomata, että eläkkeen faktillinen arvo voidaan yksilön ja kokonaisuuden kannalta "bruttoarvonakin" määrätä vasta perästäpäin, ne ennusteet, joihin arvioiminen perustuu voivat olla harhaanjohtavia. Kokemukseen perustuvat ennusteet ovat joka tapauksessa paras lähtökohta, mikä on käytettävissä. Kuitenkin voidaan todeta, että eri eläkejärjestelmien väliset suhteelliset erot tulevat varsin oikein mitoitetuiksi vaikeivät perusteet olisikaan kovin tarkkoja.

Helsingissä 16.3.1965

Esa Hovinen

Sairausajan palkkaus

Vuoden 1961 palkkatasokomitea on selvittänyt sairausajan palkkausta ja siinä havaittavia eroja eri työnantajien välillä. Lisäksi on komitea tarkastellut eräitä muita etuja, kuten vapaita lääkärihoitoa, vapaita lääkkeitä jne, joita työnantaja voi järjestää palveluksessaan oleville. Kun käytettävissä ei ole uutta aineistoa sen lisäksi, mihin mainittu komitea on tutustunut, tyydytään tässä viittaamaan sen tekemiin selvityksiin. Komitea totesi loppupäätelmänään, että virkamiesten saama etu muihin ryhmiin verrattuna ei ole mitenkään merkityksellinen kokonaisansion kannalta.

Vuosilomaedut

Vuoden 1961 palkkatasokomitea totesi, että valtion virkamiesten vuosiloma-oikeus on suunnilleen sama kuin kaupunkien viranhaltijoilla, eli 26 työpäivää, jos keskeytymätön palvelus ennen loman alkamista on jatkunut yhden vuoden, ja 36 työpäivää, jos palvelusvuosia on viisitoista.

Vuosilomalaki säättää loman pituudesta, että se on 1 1/2 työpäivää jokaista kalenterikuukautta kohden, jonka työntekijä on ollut työnantajan palveluksessa maaliskuun loppuun mennessä 12 edellisen kalenterikuukauden aikana. Jos työsuhde on jatkunut vähintään 10 vuotta, on vuosiloma 2 työpäivää kalenterikuukautta kohden.

Käytettävissä ei ole tilastoja eri palkansaajaryhmien todellisten vuosilomien pituudesta. Myöskään ei ole sellaisia tilastoja eri palkansaajaryhmien palveluksessaolovuosista, että nämä vuosilomapituudet voitaisiin laskea. Eläkesääntökomitean mietintöön sisältyvästä vakuutusteknillisestä tutkimuksesta saatavien lukujen nojalla voidaan valtion virkamiesten osalta laskea, että alle 1 vuoden valtion palveluksessa olleita oli 4.2 % ja yli 12 vuotta valtion palveluksessa olleita oli 54.4 %. Keskimääräinen virkamiesten vuosiloma saattaisi näin ollen olla suunnilleen 5 viikkoa. Jos yksityisellä puolella vuosiloma-aika olisi 4 viikkoa, olisi virkamiesten vuosilomaedun enemmyys 1 viikko, eli suunnilleen 2 %:n luokkaa vuosiansiosta. Tämä laskelma perustuu oletetuille lähtökohdille, eikä voi olla tarkka, mutta se antaa summittaisen kuvan mainitun lisäedun suuruusluokasta.

Valtion virkamiesten vuosilomaedun suuruuden arviointia vaikeuttaa lisäksi se, että huomattavan suuri osa virkamiehistöstä ei voi saada vuosilomaansa varsinaisena vuosiloma-aikana. Tällaisia

ryhmiä on esim. rautateiden, postilaitoksen ja tullilaitoksen palveluksessa. Vaikka varsinaisen vuosiloma-ajan ulkopuolella pidetty vuosiloma saadaankin pidennettynä siitä annettujen säädösten mukaisesti, ei lomansaajalle koitunutta haittaa tai etua voida raha-arvoisena mitata. Lomaeduissa havaittavien erojen - vaikka niistä olisi tarkkoja tietoja - ansioksi muuttamisen mielekkyys voisi jäädä siten lomansaajan kannalta kyseenalaiseksi.

Taloustyö

Tutkimuksessa käytetyt tätä ryhmää koskevat tiedot saatiin valtion osalta vuoden 1963 marraskuuta koskevasta tiedustelusta ja kaupunkien ja kauppalain osalta myöskin samaa ajankohtaa koskevasta tiedustelusta. Kuntayhtymä ja maalaiskuntia koskevat tiedot perustuvat Päätoimiston laatimiin tilastoihin, jotka koskevat vuoden 1964 tammikuuta. Näiden osalta on ansioihin sisällytetty vuoden 1963 marraskuulta maksettu taannehtiva työaikalisä. Sensijaan ei ansioihin ole sisällytetty mitään vain tammikuuta 1964 koskevia taannehtivia suorituksia. Koska yleiset palkankorotukset suoritettiin vasta myöhemmin, voidaan myöskin vuoden 1964 tammikuun tietojen katsoa kuvaavan verraten hyvin edellisen vuoden marraskuun ansiotasoa. Ravintoloiden osalta on tilaston laadinta-ajankohta vuoden 1963 lokakuu.

Taloustyön osalta voitiin löytää oheiseen tauluun sisältyvät vertailunimikkeet. Eri ryhmien ansiotasossa todettiin huomattavia eroja. Ravintoloiden osalta voidaan vertailukelpoisten nimikkeiden kohdalla havaita, että ansiotaso valtiolla on huomattavasti korkeampi. Myöskin maalaiskunnat ovat kaikkien vertailunimikkeiden kohdalla yleensä maksaneet pienempiä palkkoja kuin valtio, vaikka kalleusryhmittäin tarkasteltaessa tavataankin eräitä poikkeuksia. Lähinnä vastaavat toisiaan valtion, kaupunkien ja kauppalain sekä kuntayhtymäin ansiotasot. Vaikka eräiden nimikkeiden kohdalla esiintyykin poikkeuksia, on kaupunkien ja kauppalain sekä kuntayhtymäin palveluksessa olevien ansiotaso yleensä jonkin verran korkeampi kuin valtion palveluksessa olevien.

lu 1. Taloustyötä suorittavien lukumäärät ja kuukausikeskiansiot
työnantajaryhmittäin

työryhmä ja kalleusryhmä		Valtio	Kaupungit ja kauppalat		Kuntayhtymät		Maalais- kunnat	Ravintolat			
siivoksi- ja kalleusryhmä I	I	513	410,-	25	418,-		10	272,-			
	II	629	396,-	159	406,-		20	246,-			
	III-IV	180	375,-	36	350,-		78	263,-			
	kaikki	1322	399,-	220	398,-		108	261,-			
siivoksi- ja kalleusryhmä II	I	348	422,-	127	477,-	752	447,-	34	420,-		
	II	351	419,-	512	492,-	1236	445,-	36	378,-		
	III-IV	17	384,-	-	-	1010	414,-	269	337,-		
	kaikki	716	420,-	638	489,-	3018	435,-	339	350,-		
siivoksi- ja kalleusryhmä III	I	59	463,-	6	471,-	137	457,-	26	397,-		
	II	72	453,-	77	455,-	290	448,-	41	366,-		
	III-IV	5	452,-	-	-	202	408,-	172	320,-		
	kaikki	136	457,-	83	456,-	629	437,-	239	336,-		
siivoksi- ja kalleusryhmä IV	I	34	635,-	6	781,-	36	774,-	20	642,-	504	541,-
	II	65	602,-	23	780,-	55	746,-	31	592,-	505	500,-
	III-IV	60	561,-	2	509,-	94	655,-	215	573,-	293	432,-
	kaikki	159	594,-	31	763,-	185	699,-	266	580,-	1303	500,-
siivoksi- ja kalleusryhmä V	I	4	560,-	3	610,-	10	612,-				
	II	9	500,-	4	579,-	21	596,-	1	632,-		
	III-IV	1	493,-	4	420,-	34	518,-	11	374,-		
	kaikki	14	516,-	11	530,-	65	558,-	12	395,-		
siivoksi- ja kalleusryhmä VI	I	20	459,-	14	495,-	44	478,-				
	II	15	477,-	31	504,-	57	435,-				
	III-IV	2	435,-	-	-	21	403,-				
	kaikki	37	465,-	45	501,-	122	444,-				
siivoksi- ja kalleusryhmä VII	I	22	429,-	-	-	32	444,-				
	II	35	436,-	20	524,-	49	420,-				
	III-IV	7	392,-	-	-	25	390,-				
	kaikki	64	428,-	20	524,-	106	420,-				
siivoksi- ja kalleusryhmä VIII	I	149	426,-	40	496,-	202	485,-	130	345,-	1816	309,-
	II	263	426,-	143	505,-	416	459,-	134	340,-	1984	271,-
	III-IV	131	392,-	4	428,-	529	433,-	453	350,-	700	245,-
	kaikki	543	418,-	187	501,-	1147	452,-	717	347,-	4500	282,-
siivoksi- ja kalleusryhmä IX	I	61	511,-	19	562,-	74	551,-	7	426,-	1160	421,-
	II	108	485,-	84	502,-	129	533,-	39	495,-	1306	357,-
	III-IV	61	456,-	1	406,-	145	492,-	251	421,-	558	316,-
	kaikki	230	482,-	104	512,-	348	520,-	297	431,-	3024	374,-

Erinäiset ammattimiehet

Valtion erinäisten ammattimiesten keskiansioita on kaikissa toimikeryhmissä voitu verrata vastaaviin ansioihin kunnallisessa sektorissa sekä eräiden ryhmien osalta yksityisen sektorin maksamiin ansioihin. Identtisten toimialojen valinta ei tässä tapauksessa ole tuottanut vaikeuksia. Sen sijaan on ilmeistä, että kuukausiansion määräytymisperusteet ovat ainakin talonmiesten, oppilaitosten vahtimestarien, apumiesten ja korjausmiesten osalta varsin moninaiset ja vaihtelevaiset. Vertailutulokset nimikkeittäin osoittavat melko säännöllisesti samansuuruisia ja -suuntaisia eroja: Keskiansiot ovat yleensä korkeimmat kaupungeissa ja kauppaloissa, seuraavina ovat yleensä kuntayhtymien, valtion ja maalaiskuntien maksamat keskiansiot tässä järjestyksessä.

Pankkien miespuolisten vahtimestarien keskiansiot olivat suunnilleen valtion sekä kaupunkien ja kauppaloitten maksamien ansioiden puolivälissä. Kaupan ja linja-autoliikenteen autonkuljettajien keskiansiot taas olivat huomattavasti alemmat kuin vastaavat ansiot julkisessa sektorissa.

Ammattiniesten keskiansiot valtion, kuntien ja kuntainliittojen laitoksissa sekä eräissä yksityisissä palveluelinkeinoissa

mik/kk

Nimike ja kalleusryhmä	Valtio	Kaupungit ja kauppalat	Kuntayhtymät	Maalaiskunnat	P a n k i t		K a u p p a		
					Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	
Talonmies									
I	213	575,-	169	665,-	64	613,-	43	447,-	
II	304	525,-	255	693,-	126	619,-	64	473,-	
III-IV	206	526,-	14	556,-	218	527,-	426	410,-	
keskim.	723	538,-	438	678,-	408	569,-	533	421,-	
Oppilaitoksen vaht.mest.									
I	50	567,-	4	680,-	3	487,-	4	216,-	
II	99	553,-	49	667,-	12	549,-	6	210,-	
III-IV	31	522,-	5	561,-	7	385,-	137	238,-	
keskim.	180	550,-	58	659,-	22	488,-	147	236,-	
Virastovaht.mestari									
I	373	533,-	87	657,-	58	570,-	7	238,-	216
II	127	513,-	63	717,-	67	513,-	10	371,-	12
III-IV	16	398,-	9	637,-	11	506,-	78	354,-	1
keskim.	516	524,-	159	680,-	136	536,-	95	347,-	229
Apumies									
I	46	518,-	99	598,-	94	552,-	1	623,-	
II	49	515,-	6	573,-	83	520,-	1	504,-	
III-IV	7	526,-	1	486,-	21	512,-	4	542,-	
keskim.	102	515,-	106	596,-	198	536,-	6	549,-	
Korjausmies									
I	13	585,-	46	752,-	38	623,-	2	321,-	
II	16	577	59	775,-	68	602,-	3	650,-	
III-IV	8	521,-	-	-	73	619,-	18	445,-	
keskim.	37	568,-	105	765,-	179	613,-	23	461,-	
Autonkuljettaja									
I	498	676,-	848	761,-	13	659,-	1	765,-	
II	870	613,-	44	787,-	29	620,-	21	648,-	
III-IV	132	600,-	3	595,-	40	617,-	64	494,-	
keskim.	1500	631,-	895	762,-	82	624,-	86	535,-	

 Henkilö Miehet, Linja-auto-
 ja pa- Kuorma-
 ketti- auto

188 500,- 443 505,- 785 530,-
 172 414,- 580 439,- 1988 497,-
 44 361,- 119 378,- 1688 463,-
 404 445,- 1142 446,- 4441 492,-

L a i t o s t e n t y ö n j o h t a j a t

Huoltoloiden ja vankiloiden työnjohtajain keskiansioiden vertailumahdollisuuksia heikentää eräiden nimikkeiden osalta aineiston pienuus. Toisaalta mainittujen toimihenkilöiden kuukausiansiot valtiolla ja kunnissa muodostunevat pääasiassa kuukausipalkasta, jolloin satunnaisten tekijöiden vaikutukset keskiarvoihin ovat suhteellisen vähäiset. Niiden toiminimikkeiden ja kalleusryhmäluokkien osalta, joissa aineisto on riittävän suuri on havaittavissa, että keskiansiot ovat korkeimmat kaupungeissa ja kauppaloissa. Kuntayhtymissä ja valtiolla ne ovat suunnilleen samankorkuiset. Tyydyttävää vertailukohtaa mainituille toimiryhmille ei yksityisiltä työnantajilta ole käytettävissä. Vastaavat keskiansioarviot on kuitenkin laskettu teollisuuden kansakoulun käyneiden työnjohtajien keskiansioista käyttämällä STK:n laatimaa Toimihenkilöiden palkkatilastoa elokuulta 1963. Havaittaviin keskiansioeroihin on kuitenkin suhtauduttava varauksella.

Valtion, kuntien, kuntayhtymien sekä vankiloitten ja huoltoloitten työnjohtajain ja huoltoloitten työnjohtajain sekä teollisuuden työnjohtajain keskiansiot mk/kk

Nimike ja kalleusryhmä	Valtio		Kaupungit ja kauppalat		Kuntayhtymät		Maalaiskunnat		Teollisuuden työnjohtajat kansakoulupohjalla	
	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio
Huoltolantyyönjohtaja pl. 12 ja sen alle keskim.	-	-	-	-	1	592,-				
	10	611,-	2	657,-	-	-				
	39	551,-	-	-	24	548,-				
	49	566,-	2	657,-	25	550,-				
Huoltolantyyönjohtaja pl. 13-15 keskim.	3	797,-	21	764,-	1	758,-				
	8	702,-	5	797,-	2	616,-				
	3	664,-	-	-	30	712,-				
	14	707,-	28	715,-	33	708,-				
Huoltolantyyönjohtaja pl. 16-18 keskim.	21	771,-			-	-				
	29	760,-			3	952,-				
	-	-			3	725,-				
	50	765,-			6	838,-				
Muu työnjohtaja pl. 15 ja sen alle keskim.	12	724,-	13	744,-	-	-				
	60	673,-	4	717,-	1	609,-				
	44	694,-	1	782,-	-	-				
	116	686,-	18	740,-	1	609,-				
Muu työnjohtaja pl. 16-20 keskim.	11	873,-	148	934,-						
	23	808,-	85	835,-						
	10	814,-	2	998,-						
	44	824,-	235	899,-						
Muu työnjohtaja keskim.										
Ryhmä E										
Ryhmä D										
Ryhmä C										

Postimiehet

Valtion osalta on tässä käytetyt tiedot saatu Päätoimiston suorittamasta tiedustelusta. Teollisuuden ammattimiesten osalta poimittiin tiedot Suomen Työnantajain Keskusliiton tilastoista ja muunnettiin näin saatu tuntiansio kaikkine lisineen kuukausiansioksi kertomalla 192:lla. Näin muodostunut ansio ei ole yksikäsitteinen. Siihen sisältyy aika-, urakka- ja palkkiotyötä vaihtelevissa suhteissa. Saatuja ansiolukuja onkin pidettävä varsin karkeina tason osoittajina. Tiedot ovat vuoden 1963 viimeiseltä neljännekseltä.

Ylipostimiesten, jotka on sijoitettu 13 tai sitä korkeampaan palkkaluokkaan, kohdalle on taulukkoon otettu teollisuuden työnjohtajia koskevia kuukausiansiolukuja. Kun teollisuuden työnjohtajiin sisältyy sekä teknikkoasteisia että sitä alemmalla koulutustasolla olevia, eikä viimeksimainittuja voitu saada erikseen, alennettiin työnjohtajien ansiotietoja paikkakuntaluokittain 7.3 %:lla. Tämä luku saatiin laskemalla samasta tilastosta muiden kuin kansakoulupohjaisten ja kansakoulupohjaisten työnjohtajien ansioiden suhde. Täten saadut luvut ovat luonnollisesti myös erittäin karkeita arviolukuja.

Postimiesten vertailu teollisuuden ammattimiehiin ja työnjohtajiin muodostuu kyseenalaiseksi, eikä voi olla varmuutta sen asianmukaisuudesta. Jos kuitenkin tämä vertailu hyväksytään, voidaan havaita, että alemmissa palkkaluokissa olevien postimiesten kuukausiansiot alittavat ammattimiesten täten lasketut kuukausiansiot huomattavasti, mutta ammattimiehiin verrattavien yli-postimiesten kohdalla on suhde jo muuttunut päinvastaiseksi.

Palkkaluokkaan 13 ja sitä ylemmäs sijoitettuja yli-postimiehiä on verrattu työnjohtajaryhmiin D ja E (ryhmityksessä on

E alinta ja A korkeinta ammattitasa edellyttävä). Palkkaluokkaan 13-15 sijoitettujen ylipostimiesten ansiot ovat suurin piirtein samaa luokkaa kuin D-ryhmään kuuluvien työnjohtajien edellä selostetulla tavalla muunnetut kuukausiansiot. Sensijaan C-ryhmään kuuluvien työnjohtajien muunnetut ansiot ylittävät palkkaluokkiin 16-18 sijoitettujen ylipostimiesten ansiot.

Taulu 1. Postimiesten ja eräiden teollisuuden ammattimiesten ja työnjohtajien kuukausikeskiansioita.

Valtio			Metalliteollisuus		Puunjalostusteollisuus	
Nimike ja kalleusryhmä	Lukumäärä	Kuukausiansio	Palkka-ryhmä	Kuukausiansio	Palkka-ryhmä	Kuukausiansio
Postimies 6-8 pl. I	436	454,-	1 ja 2	551,-	6 ja 7	553,-
II	199	489,-	1 ja 2	507,-	6 ja 7	538,-
III-IV	115	389,-	1 ja 2	500,-	6 ja 7	491,-
Kaikki	750	453,-	1 ja 2	513,-	6 ja 7	532,-
Postimies 9-10 pl I	512	523,-	3	632,-	4 ja 5	603,-
II	676	534,-	3	576,-	4 ja 5	559,-
III-IV	157	535,-	3	550,-	4 ja 5	529,-
Kaikki 1	345	530,-	3	581,-	4 ja 5	557,-
Ylipostimies						
11-12 pl I	891	614,-	4	716,-	1,2 ja 3	656,-
II 1	012	646,-	4	645,-	1,2 ja 3	622,-
III-IV	125	632,-	4	592,-	1,2 ja 3	588,-
Kaikki 2	028	631,-	4	653,-	1,2 ja 3	618,-
			Työnjohtajat			
			Ryhmä D			
Ylipostimies						
13-15 pl I	173	720,-		761,-		
II	206	750,-		746,-		
III-IV	41	705,-		701,-		
Kaikki	420	733,-		741,-		
			Ryhmä C			
Ylipostimies						
16-18 pl I	21	839,-		927,-		
II	29	709,-		833,-		
III-IV	6	780,-		793,-		
Kaikki	56	765,-		831,-		

Rautatieläiset

Rautatieläisten ja teollisuuden ammattimiesten sekä työnjohtajien kuukausiansiot on saatu samoista lähteistä ja käyttäen samoja arviointimenettelyjä kuin edellä postimiestenkin kohdalla. Myös samat varaukset vertailujen luotettavuudesta pitävät paikkansa.

Johtuen valtion puolella palkkaluokkasijoittelun samankaltaisuudesta ja siitä, että teollisuuden osalta on käytetty samoja tietoja ammattimiesten ansioista, muodostuu kokonaiskuva rautatieläisten osalta samankaltaiseksi kuin se oli postimiestenkin kohdalla. Alempiin palkkaluokkiin sijoitettujen nimikkeiden kohdalla ovat teollisuuden ammattimiesten ansiot korkeammat, mutta ero muuttuu päinvastaiseksi ylempien nimikkeiden kohdalla.

Vertailussa työnjohtajiin on edelleen käytetty aikaisemmin selostetulla tavalla alennettuja työnjohtajien ansiotietoja. On kysymyksenalaista, voitaisiinko enää esim. veturinkuljettajan kohdalla näin tehdä: toisaalta ovat kuitenkin ryhmään A kuuluvat työnjohtajat korkeimman ammattipätevyuden omaavia ja asemaltaan ryhmän määritelmän mukaan ylityönjohtajia. Jos veturinkuljettajien ansioita verrattaisiin ryhmän B, siis toiseksi korkeimman ^{taito}ammattiryhmän ansioihin, ylittäisivät ne joksaisessa kalleusryhmässä työnjohtajien ansiot jonkinverran.

Rautatieläisiä on verrattu tässä teollisuuden eräiden alojen ammattimiehiin sekä teollisuuden huomattavan korkeata ammattitaitoa edellyttävien työnjohtajaryhmien - tosin jonkinverran laskennallisesti alennettuihin - ansioihin. Lukuunottamatta alempia rautatieläisnimikkeitä, jäivät näin suoritettussa vertailussa ansiotasojen erot varsin vähäisiksi.

Taulu 1. Rautatieläisten ja eräiden teollisuuden ammattimiesten kuukausiansioita

Valtio				Metalliteollisuus		Puunjalostusteollisuus	
Nimike ja kalleusryhmä		Lukumäärä	Kuukausiansio	Palkka-ryhmä	Kuukausiansio	Palkka-ryhmä	Kuukausiansio
Alokas 6-8 pl.	I	249	469,-	1 ja 2	551,-	6 ja 7	553,-
	II	530	476,-	1 ja 2	507,-	6 ja 7	538,-
	III-IV	130	446,-	1 ja 2	500,-	6 ja 7	491,-
	Kaikki	909	470,-	1 ja 2	513,-	6 ja 7	532,-
Tallimies, vaunuvoitelija, asemamies, ratavartija	I	218	557,-	3	632,-	4 ja 5	603,-
	II	620	567,-	3	576,-	4 ja 5	559,-
	III-IV	221	555,-	3	550,-	4 ja 5	529,-
	Kaikki	1 059	562,-	3	581,-	4 ja 5	557,-
Asemamies, ratavartija, huoltomies, junamies, vaihdemies, vauvuntarkastaja	I	1 322	682,-	4	716,-	1, 2 ja 3	656,-
	II	3 921	671,-	4	645,-	1, 2 ja 3	622,-
	III-IV	1 916	618,-	4	592,-	1, 2 ja 3	588,-
	Kaikki	7 159	659,-	4	653,-	1, 2 ja 3	618,-
Veturinlämmittäjä, pätevä	I	437	815,-				
	II	1 486	763,-				
	III-IV	205	750,-				
	Kaikki	2 128	771,-				

Taulu 2. Rautatieläisten ja teollisuuden työnjohtajien kuukausiansioita

Valtio			Teollisuuden työnjohtajat	
Nimike ja kalleusryhmä	Lukumäärä	Kuukausiansio	Ryhmä	Kuukausiansio
Veturinkuljettaja I	347	1 064,-	A	1 087,-
II	1 324	1 016,-		1 104,-
III-IV	149	994,-		1 079,-
Kaikki	1 820	1 023,-		1 095,-
Konduktööri I	202	876,-	C	927,-
II	529	845,-		833,-
III-IV	89	807,-		793,-
Kaikki	820	849,-		831,-
Kaasumestari, vet.puhd. I	132	814,-	D	761,-
esimies, vaihden. esimies, vaunumestari II	272	799,-		746,-
ym., 13-15 pl. III-IV	56	761,-		701,-
Kaikki	460	797,-		741,-
Kuormaus-, vaunu- ja järjestelymestari, 16-18 pl. I	33	940,-	B	939,-
II	96	912,-		912,-
III-IV	16	919,-		899,-
Kaikki	145	919,-		917,-

Toimistotyö

Toimistotyötä tekevän henkilökunnan ansioita koskeva aineisto on saatu valtion ja kaupunkien sekä kauppaloitten osalta tätä tutkimusta varten suoritetusta tiedustelusta. Samoin perustuvat tiedot järjestöjen osalta vuoden 1963 marraskuun ansioita koskevaan tiedusteluun. Kaupunkien ja kauppaloitten kohdalla ei kuitenkaan ole vielä käsitelty koko aineistoa, vaan tiedot perustuvat kootusta aineistosta otettuun näytteeseen. Maalaiskuntien ja kuntayhtymien osalta on tiedot saatu Päätoimiston laatimista tilastoista vuoden 1964 tammikuulta. Nämäkin kuvannevat suhteellisen hyvin edellisen vuoden marraskuun ansiotasoa, niissä ei ole otettu huomioon vuoden 1964 tammikuulta maksettua ja taannehtivia palkankorotuksia. Mitään yleisiä palkkajärjestelyjä ei tänä aikavälinä suoritettu. Teollisuuden ja liikeyritysten osalta on tiedot otettu Sosiaalisen tutkimuslaitoksen julkaisemista tilastoista. Toisessa taulussa esitetyt yksityisiä nimikkeitä koskevat tiedot on kuitenkin saatu tilastosta, jonka Päätoimisto on laatinut muokkaamalla uudelleen Sosiaalisen tutkimustoimiston aineistoa. Koska tässä käsiteltävät nimikkeet ovat ylivoimaisesti naisvaltaisia, on teollisuuden ja liikeyritysten osalta otettu naispuolisen henkilökunnan ansiotiedot. Sosiaalisen tutkimustoimiston aineiston uudelleen käsittely osoitti nimittäin, että alempien toimihenkilöiden joukossa esiintyi miesten kohdalla sellaisia nimikkeitä kuin esim. kenttäpäällikkö, piiritarkastaja, koulutusohjaaja jne. joita ei voida pitää tavansaomaista toimistotyötä suorittavina ja joiden ansiotaso oli myös suhteellisen korkea.

Ensimmäisen taulun tarkastelu osoittaa, että valtion ja maalaiskuntien sekä kuntayhtymien kohdalla ansiot yleensä ovat

samantasoisia, vaikka vähäisiä poikkeuksia eri ryhmien kohdalla esiintyykin. Kaupunkien ja kauppalaisten osalta ei ollut saatavissa alaryhmittelyä; jos edellytetään, ettei se paljon poikkeaa valtion osalta todetusta alaryhmittelystä näyttäisi kaikkien palkkaluokkien yhteisluvun perusteella siltä, että ansiotaso kaupungeissa ja kauppaloissa on toimistotyön osalta merkittävästi korkeampi kuin valtiolla.

Teollisuudessa ja liikealalla ovat ansiot alimmissa palkkaryhmissä selvästi alempia kuin valtion alimmissa palkkaluokkaryhmissä. Ylimmissä palkkaryhmissä on asianlaita sen sijaan osittain toinen. Nämä vertailut antavat kuitenkin vain ylimalkaisen yleiskuvan ansiotasojen suhteista eivätkä ne tarkkaan ottaen olisi edes luvallisiakaan, sillä ryhmien erilaisen lukumäärän, joka luonnollisesti vaikuttaa myös niiden sisältöön, lisäksi on niiden sisältö muutoinkin erilainen. Kun palkkaryhmittely koskee asianomaisten alojen koko alempaa toimihenkilöstöä, on palkkaluokkaryhmittelyn ulkopuolelle jätetty joukko nimikkeitä mm. taulussa 2 erikseen käsiteltävät. Kun lisäksi otetaan huomioon, että ylimpiin palkkaryhmiin voi kuulua tavanomaisesta toimistotyöstä poikkeavaa työtä suorittavia toimihenkilöitä, ei täsmällisten johtopäätösten tekeminen ole mahdollista. Jonkinlaisena karkeana yleiskuvana voisi ehkä esittää, että alapäässä ovat valtion palveluksessa olevien ansiot merkittävästi korkeampia kuin teollisuuslaitosten ja liike-elämän palveluksessa olevien. Erittäin vaativaa työtä suorittavien kohdalla on ero ilmeisesti huomattavasti tasaantunut, jopa lähes samantasoiseksi.

Taulussa 2 on suoritettu erillinen tarkastelu eräiden toimistotyönimikkeiden osalta. Sen antama kuva ansiotasosta on edellistä täsmällisempi, vaikka nimikkeet eivät ehkä aina ole-

kaan tarkkaan samansisältöisiä. Tämänkin vertailun mukaan ovat ansiot kaupunkien ja kauppalain palveluksessa yleensä korkeammat kuin valtiolla. Pankkien ja vakuutuslaitosten kohdalla liikkuu ansiotaso huomattavan lähellä valtion palveluksessa olevien ansiotasoa, vaikka poikkeuksia on kaikkien kalleusryhmien yllä-luvuissakin. Eri kalleusryhmien kohdalla sen sijaan on suuria-kin vaihteluita. Muun liikealan maksamat palkat ovat sen sijaan yleensä huomattavasti valtion maksamia alhaisempia. Järjestöjen palveluksessa olevien ansiot seuraavat suhteellisen hyvin valtion tasoa etenkin, jos katsotaan kassanhoitajien jaon kahdeksan ryhmään olevan jonkinverran epätarkan.

Konttorihenkilökunnan ansioissa on havaittavissa selviä eroja, kun tarkastellaan eri työnantajaryhmiä ja työn eri vaativuusasteita. Valtion palveluksessa olevien ansiot ovat vaativassa työssä yleensä kilpailukykyisellä tasolla, mutta jäävät kuitenkin jälkeen kaupunkien ja kauppaloiden toimistohenkilöstön ansioista. Yksinkertaisen konttorityön kohdalla valtion taso ylittää huomattavasti teollisuuslaitoksissa ja liikealalla sovelletun tason. Tämä tasoero voi osittain aiheutua työvoiman rakenteesta. Sen perusteellinen tutkiminen ei kuitenkaan ole mahdollista nyt käytettävissä olevan aineiston perusteella.

Taulu 1. Valtion, kuntien ja kuntayhtymien toimistoapulaiset palkkaluokkaryhmittäin sekä eräiden alojen alempien naispuolisten toimihenkilöiden kuukausikeskiansiot palkkaryhmittäin (numero- tai kirjainryhmittäjäjärjestyksessä).

Nimike valtiolla	Valtio	Kaupungit ja kauppalat	Maalaiskunnat x)	Kuntayhtymät x)	Teollisuuslaitokset	Vakuutuslaitokset	Rahalliset	Kauppaliikkeet toimistot
Yksinkert. toimistotyö 6-8 pl.	452,-	-	435,-	472,-	324,-	365,-	387,-	304,-
Keskinkert. toimistotyö 9-10 pl.	533,-	-	514,-	537,-	381,-	469,-	429,-	355,-
Vaativa toimistotyö 11-13 pl.	606,-	-	557,-	552,-	438,-	587,-	506,-	445,-
Erittäin vaativa toimistotyö 14-16 pl.	684,-	-	618,-	704,-	524,-	736,-	656,-	547,-
Kaikki palkkaluokat	477,-	581,-	468,-	486,-	666,-	921,-	741,-	769,-
Kaikki palkkaryhmit					457,-	506,-	501,-	465,-

x) Tammikuulta 1964

Taulu 2. Eräiden toimistohenkilöryhmien lukumäärät ja kuukausiansiot.

Valtion osalta molemmat sukupuolet, muiden työnantajien osalta ainoastaan naispuoliset

Amike	Kalleus-ryhmä tai paikkakuntaluokka		Valtio		Pankit ja vakuutuslaitokset		Liikeala, muut		Järjestöt	Kaupungit ja kauppalat	
Teknikkirjoittaja	I	I	534	511,-	371	516,-	166	442,-		1 500,-	
	II	II	335	502,-	90	381,-	155	377,-		6 646,-	
	III-IV	III	30	461,-	7	372,-	14	441,-			
		IV			3	326,-	12	443,-			
	I-IV	I-IV	899	506,-	471	487,-	347	413,-	120	500,-	7 625,-
Kassanhoitaja	I	I	133	463,-	44	524,-	104	401,-		30 539,-	
	II	II	134	477,-	16	439,-	92	315,-		27 544,-	
	III-IV	III	15	427,-	4	336,-	4	314,-		4 575,-	
		IV			-	-	7	251,-			
	I-IV	I-IV	282	468,-	64	491,-	207	358,-	39	452,-	61 544,-
Laskentapöytäkirjantekijä (valtio), laskentapöytäkirjantekijä	I	I	117	528,-	238	546,-	232	428,-			
	II	II	3	512,-	16	406,-	150	346,-			
	III-IV	III	1	478,-	-	-	10	329,-			
		IV			-	-	2	257,-			
	I-IV	I-IV	121	527,-	254	537,-	394	393,-	16	500,-	
Kassanhoitaja, valtio, 14 pl.	I	I	31	769,-	12	815,-	15	742,-		19 708,-	
	II	II	43	702,-	14	695,-	3	736,-		40 711,-	
	III-IV	III	4	633,-	4	532,-	-	-		5 669,-	
		IV			2	516,-	-	-			
	I-IV	I-IV	78	725,-	32	708,-	18	741,-	39	651,-	64 707,-
Kassanhoitaja, valtio 7-13 pl.	I	I	40	597,-	523	663,-	117	576,-			
	II	II	71	574,-	664	575,-	214	490,-			
	III-IV	III	18	524,-	236	502,-	22	421,-			
		IV			614	421,-	15	371,-			
	I-IV	I-IV	129	574,-	2037	543,-	368	508,-	78	637,-	
Kassanhoitaja-kirjuri	I	I	24	484,-	143	547,-	74	434,-		11 536,-	
		II			7	352,-	4	326,-			
	I-IV	I-IV	24	484,-	150	538,-	78	428,-		11 536,-	

L a b o r a t o r i o a l a

Laboratorioalalta on aineistoa vain valtion ja kuntien palveluksessa olevista riittävästi. Vertailuryhmistä on todettavissa, että keskiansiot kaupungeissa ja kauppaloissa olivat valtion maksamia tuntuvasti korkeampia. Kuntayhtymistä ja maalaiskunnista on riittävästi aineistoa vain laboratorioapulaisten osalta. Mikäli kalleusluokituksen vaikutus näiden keskiansioista eliminoidaan todetaan keskiansioiden olleen maalaiskunnissa suunnilleen samat kuin valtiolla; kuntayhtymissä ne olivat hieman korkeammat.

Valtion, kuntien ja kuntayhtymien laboratorioyöntekijöiden keskiansiot

Nimike ja kalleusryhmä	Valtio		Kaupungit ja kauppalat		Kuntayhtymät		Maalaiskunnat	
	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio
Laboratorioapulainen, sairaalassa	I	482,-	20	621,-	134	525,-	1	667,-
	II	499,-	42	655,-	228	508,-	-	-
	III-IV	-	7	573,-	55	522,-	16	463,-
	keskim.	485,-	69	636,-	417	514,-	17	475,-
Laboratorioapulainen, muu	I	472,-	20	705,-				
	II	445,-	7	821,-				
	III-IV	417,-	-	-				
	keskim.	458,-	27	735,-				
Röntgenapulainen	I	521,-	18	547,-				
	II	487,-	63	550,-				
	III-IV	-	-	-				
	keskim.	503,-	81	549,-				
Laboratoriomestari	I	705,-			2	730,-		
	II	636,-			1	641,-		
	III-IV	783,-			3	580,-		
	keskim.	681,-	109		6	640,-		

Varastoala

Valtion varastotyöntekijöiden keskiansioita on verrattu kunnallisessa sektorissa sekä kaupassa ja metalliteollisuudessa saatuihin keskiansioihin. Kaupan ansiotasotiedot on saatu Sosiaalisen tutkimustoimiston julkaistuista selvityksistä ja metalliteollisuuden osalta tutkimuksessa on käytetty STK:n keräämiä tietoja. Nimikeryhmien vertailukelpoisuutta on pidettävä tyydyttävänä, joskin eräiden näytteiden pienuuden vuoksi on tuloksiin näiltä osin suhtauduttava varauksella.

Vertailun tuloksena saadaan, että varastoalalla kaupunkien ja kauppaloiden maksamat ansiot ovat selvästi korkeampia kuin valtion, kun taas kuntayhtymissä ja maalaiskunnissa keskiansiot ovat alemmat kuin valtiolla. Alimmat ne ovat kaupassa ja metalliteollisuudessa.

Valtion, kuntien, kaupan ja metalliteollisuuden varastotyöntekijäin keskiansiot, mk/kk

Nimike ja kalleusryhmä	Valtio	Kaupungit ja kauppalat	Kuntayhtymät	Maalaiskunnat	K a u p p a		Metalliteollisuuden varastotyöntek. (SFK)							
					Miehet	Maiset								
Varastoapulainen	I	47	509,-	52	658,-	28	468,-	-	1071	469,-	450	356,-	331	512,-
	II	95	525,-	21	564,-	15	467,-	7	500,-	380,-	318	321,-	751	457,-
	III-IV	42	515,-	3	551,-	12	461,-	8	422,-	336,-	-	-	165	437,-
	keskim.	184	519,-	76	628,-	55	466,-	15	459,-	415,-	768	338,-	1247	469,-
Varastonhoitaja	I	91	652,-	-	-	2	604,-	-	-	277	603,-	53	435,-	-
	II	182	641,-	-	-	10	575,-	1	619,-	253	510,-	-	-	-
	III-IV	74	624,-	-	-	6	577,-	3	532,-	27	554,-	-	-	-
	keskim.	347	640,-	-	-	18	579,-	4	554,-	557	558,-	53	435,-	-
Varastonhoitaja	I	26	745,-	64	863,-	-	-	1	668,-	43	796,-	-	-	-
	II	52	727,-	63	814,-	-	-	5	685,-	58	592,-	-	-	-
	III-IV	15	703,-	7	691,-	-	-	2	629,-	23	522,-	-	-	-
	keskim.	93	728,-	134	831,-	-	-	8	669,-	124	628,-	-	-	-

Teknillinen ala

Teknilliseltä alalta on suoritettu ansiotasovertailuja eräiltä aloilta, joihin vaaditaan joko teknillisen koulun, ammattikoulun tai verraten pitkää ammattikurssien antamaa muodollista pätevyyttä. Näitä taulukossa esitettyjä toimihenkilö- ja työntekijäryhmiä ovat asentajat sekä teknillisen koulun suorittaneet teknikot, kokenemestarit ja rakennusmestarit. Vertailtaessa toisaalta valtion, toisaalta kuntien ja yksityisten palveluksessa olevien keskiansioita on erityisesti asentajien osalta syytä korostaa, että vertailtavien ryhmien valinta on harkinnanvarainen, ja tulokset ovat tästä syystä lähinnä erotusten suuntaa osoittavia. Sen sijaan teknikoiden ja rakennusmestarien osalta vertailumahdollisuudet ovat verraten luotettavat.

Asentajat

Edellä esitetyin varauksin viitaten voidaan yleisesti todeta, että alemmissa palkkausluokissa ja palkkaryhmissä ovat asentajien keskiansiot korkeammat valtiolla kuin muilla työnantajilla. Korkeammissa palkkausryhmissä on taas asianlaita päinvastainen. Vertailtavat ryhmät voidaan jakaa auton asentajiin ja muihin, jotka ovat etupäässä puhelin- tai sähköasentajia. Valtion auton asentajien keskiansiot olivat tilaston mukaan yli 10 % korkeammat kuin muiden palveluksessa olevien, jotka on sisällytetty 4 palkkausryhmään. Valtion palkkaluokkiin 10-13 sijoitettujen asentajien keskiansiot olivat suunnilleen samankorkuiset kuin yksityisten puhelinlaitosten vanhempien asentajien. Nuorempien puhelinasentajien keskiansiot olivat yli 20 % alhaisemmat kuin valtion asentajien. On kuitenkin mahdollista,

että nuorempien puhelinasentajien ryhmään sisältyy työntekijöitä, joiden ammattikoulutus ei vastaa valtion asentajille asetettuja vaatimuksia.

Valtion palkkaluokkiin 14-15 sijoitettuja yliasentajan toimia vastaavaa toimihenkilöryhmää ei yksityisistä puhelinlaitoksista ole saatavissa, mutta todettakoon näiden valtion toimenhaltijoiden keskiansioiden olleen noin 12 % korkeammat kuin yksityisten puhelinlaitosten vanhempien puhelinasentajien. Valtion sähköasentajat on tilastossa ryhmitelty 12-13 sekä 14-15 palkkausluokkiin sijoitetuihin. Vastaavan ammattitaidon omaavia edustavat muiden työnantajien osalta metalliteollisuuden palkkausryhmiin 3 ja 4 sijoitetut sähköasentajat sekä sähkölaitosten palkkausryhmiin 4-7 kuuluvat ammattimiehet. Vertailuajankohtana olivat keskiansiot valtion sähköasentajilla selvästi korkeammat kuin metalliteollisuudessa, mutta toisaalta ne taas olivat suunnilleen saman verran alemmat kuin sähkölaitosten ammattimiehillä.

Asentajien keskikuukausiansiot

Valtio			Muut työnantajat		
Nimike ja kalleusryhmä	Lukumäärä	Keski-ansio	Nimike ja kalleusryhmä	Lukumäärä	Kokonais-ansio
Autonasentaja I	122	707,-	Autokorjaamoiden I	642	682,-
II	154	699,-	asentaja Pr 4 II	676	580,-
III-IV	5	632,-	III-IV	130	588,-
keskim.	281	701,-	keskim.	1448	626,-
Asentaja I	53	647,-	Puhelinlaitosten I	78	597,-
Plk 10-13 II	184	634,-	nuorempi asentaja II	149	482,-
III-IV	71	607,-	III-IV	92	435,-
keskim.	308	630,-	keskim.	319	497,-
Sähköasentaja I	13	754,-	Puhelinlaitosten I	301	735,-
Plk 12-13 II	13	733,-	vanhempi asentaja II	208	587,-
III-IV	3	688,-	III-IV	148	513,-
keskim.	29	738,-	keskim.	657	638,-
Yliasentaja I	39	747,-	Metalliteollisuuden sähköasentaja Pr 3 I	18	582,-
Plk 14-15 II	84	750,-	II	54	618,-
III-IV	34	650,-	III-IV	9	577,-
keskim.	157	728,-	keskim.	81	605,-
Sähköasentaja I	5	842,-	Metalliteollisuuden sähköasentaja Pr 4 I	43	685,-
Plk 14-15 II	38	848,-	II	99	705,-
III-IV	10	732,-	III-IV	17	599,-
	53	826,-	keskim.	159	688,-
			Sähkölaitosten ammattimiehet I	42	743,-
			Pr 4 II	80	693,-
			III	12	714,-
			keskim.	134	711,-
			S:n Pr 5 I	32	741,-
			II	97	741,-
			III-IV	9	582,-
			keskim.	138	731,-
			S:n Pr 6 I	63	812,-
			II	87	789,-
			III-IV	4	588,-
			keskim.	154	793,-

		Muut työnantajat	
	Nimike ja kalleusryhmä	Lukumäärä	Kokonaisansio
	S:n Pr 7 I	870	1029,-
	II	882	915,-
	III-IV	85	782,-
	keskim.	1837	963,-

Konemestarit

Konemestarien keskiansiovertailut on suoritettu valtion, kaupunkien ja kauppaloitten sekä kuntayhtymien palveluksessa olevien osalta. Koska mainittujen toimien pätevyysvaatimukset ja tehtävät ovat verraten tarkasti määriteltyjä ovat myöskin tulokset vastaavasti vertailukelpoisia.

Alempien konemestarien keskiansiot olivat kaupungeissa ja kauppaloissa noin 21 % sekä kuntayhtymissä lähes 10 % korkeammat kuin valtiolla. Ylempien konemestarien osalta erot olivat hieman suuremmat, kaupunkien ja kauppaloitten palveluksessa 23 % sekä kuntayhtymien 13 % korkeammat kuin valtiolla. Jos vertailussa otetaan huomioon kyseisten toimien sijainti saadaan valtion ja kuntien keskiansioiden erotukset hieman pienemmiksi. Valtion ja kuntainliittojen maksamien keskiansioiden erotus taas vastaavasti kasvaisi, jos laskelmista eliminoidaisiin paikkakunnan kalleusluokan vaikutus.

Valtion ja kuntien palveluksessa olleiden konemestarien palkat

Nimike ja kalleusryhmä	Valtio		Kaupungit ja kauppalat		Kuntayhtymät	
	Lukumäärä	Kokonaisansio	Lukumäärä	Kokonaisansio	Lukumäärä	Kokonaisansio
Konemestarit I	29	738,-	50	881,-	8	852,-
alemmat Plk 12-15 II	43	727,-	47	857,-	13	789,-
III-IV	21	659,-	1	853,-	16	742,-
keskim.	93	714,-	98	869,-	37	782,-
Konemestarit I	7	965,-	140	1100,-	14	1056,-
ylemmät Plk 16-18 II	14	843,-	26	989,-	29	977,-
III-IV	7	873,-	-	-	32	990,-
keskim.	28	881,-	166	1083,-	75	997,-

Teknikot

Valtion teknikoiden keskiansioita on verrattu teollisuuden vastaaviin miespuolisten toimihenkilöryhmien keskiansioihin, jotka on koottu Suomen Työnantajain Keskusliiton toimesta. Toimialoittaisesta vertailusta voidaan havaita, että teollisuudessa olivat työnjohtajien ja voimalaitosten teknillisen henkilökunnan keskiansiot 6-9 % korkeammat kuin kaikilla valtion teknikoilla keskimäärin. Piirustuskonttorin teknillisellä henkilökunnalla, työnsuunnittelijoilla, -tutkijoilla ja -tarkastajilla sekä hinnoittelijoilla ja laboratorioiden teknillisellä henkilökunnalla olivat keskiansiot taas teollisuudessa vastaavasti hieman alemmat kuin valtion teknikoilla. Todettakoon tässä yhteydessä, että toimihenkilö voi saadessaan vastuullisempia tehtäviä siirtyä näistä alempipalkkaisista toimiryhmistä työnjohtajaksi.

Valtion palveluksessa olleet teknikot on lisäksi jaettu neljään ryhmään, alotteleviin nuorempiin, vanhempiin teknikoihin ja johtaviin teknikoihin. Yksityisessä sektorissa ei vastaavaa jaoittelua voida yhtä selväpiirteisesti suorittaa, mutta vertailun helpottamiseksi on keskiarvot laskettu ikäryhmittäin. Selvitys osoittaa, että kaikissa toimihenkilöryhmissä korkeimmat keskiansiot ovat 41-50 vuotiailla tai yli 50 vuotiailla.

Kaikkien tilastossa esitettyjen yksityisten alojen teknikoiden keskiansiot ovat 2-3 % korkeammat kuin valtion teknikoiden. Esitettyihin varauksiin viitaten voidaan todeta, ettei erotus ole merkitsevä.

Valtion palveluksessa olleet teknikot ja teknillisen koulun suorittaneet, teollisuuden palveluksessa olleet miehet

Valtion palveluksessa olleet teknikot ja teknillisen koulun suorittaneet, teollisuuden palveluksessa olleet miehet	Valtion palveluksessa olevat		Teollisuuden palveluksessa olevat																
	Luku	Keski-ansio	Ikäryhmä	Työnjoht.		Voim.lait.tekn.henk.kunta		Piir.kont.tekn.henk.kunta		Työn-suunn.		Työn-tutk.		Työn-tark.		Hinnoit.	Lab.tekn.h.kunta		
				Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio			Luku	Keski-ansio
Teknikko, I aloitteleva II III-IV keskim.	10 15 7 32	686 679 662 678	18-21 v.	1				4											
Teknikko, I nuorempi II III-IV keskim.	163 207 45 415	852 881 820 863	22-25 v. 26-30 v.	222 708	803 886	15 64	789 945	245 564	756 824	26 73	740 823	21 45	688 783	14 20	689 758	10 25	681 760	24 56	763 832
Teknikko, I vanhempi II III-IV keskim.	143 191 40 374	1012 941 980 972	31-40 v.	1461	967	207	979	811	920	155	895	66	896	26	802	43	891	39	932
Teknikko, I johtava (posti) III-IV keskim.	29 26 4 59	981 904 967 950	41-50 v. yli 50 v.	974 616	1023 1030	150 144	1021 1030	452 223	970 934	25 75	949 910	36 4	924	20	851	39	909	29	954
Kaikkiaan II III-IV keskim.	345 439 96 880	925 902 882 909	keskim.	3982	967	580	994	2299	890	454	892	172	850	99	795	143	857	157	866

Rakennusmestarit

Valtion rakennusmestarien keskiansioita on vertailtu sekä yksityisen teollisuuden teknikkojen että kunnallisen rakennustoiminnan ja yksityisen maa- ja vesirakennustoiminnan rakennusmestarien keskiansioihin. Tiedot teollisuuden palveluksessa olevien teknillisen koulun suorittaneiden teknikkojen keskiansioista ovat samoja kuin edellä teknikkojen ansiotasovertailussa esitetyt. Tässä yhteydessä on toistettava myöskin, että yksityisten alojen teknikkojen ikäryhmäluokittelu vastaa vain karkeasti valtion rakennusmestarien luokittelua virka-aseman perusteella. Eri toiminimikkeiden osalta voidaan todeta, että teollisuuden työntutkijoiden keskiansiot olivat suunnilleen samalla tasolla kuin valtion nuorempien rakennusmestareiden. Muissa nimikeryhmissä yksityisten palveluksessa saadut ansiot ylittivät selvästi valtion rakennusmestarien keskiansion. Ero johtuu aloittelevien ja nuorempien rakennusmestarien ansiotasosta. Vanhempien rakennusmestarien keskiansiot vastasivat yli 40 vuotiaiden teollisuuden työnjohtajien ja voimalaitosten teknikkojen keskiansioita ja valtion johtavien rakennusmestarien keskiansiot olivat näitä hieman korkeammat.

Vertailtaessa edellä mainittuja valtion rakennusmestarien keskiansioita yksityisessä maa- ja vesirakennustoiminnassa maksettuihin ansioihin havaitaan viimeksimainittujen olleen useimmissa kalleusryhmissä ja toiminimikeryhmissä 10-20 % korkeampia kuin edellisten. Kaupunkien ja kauppalain rakennusmestarien keskiansiot eri kalleusryhmissä olivat yleensä jonkin verran valtion maksamia korkeampia.

Maalaiskunnissa olivat nuorempien ja vanhempien rakennusmestarien keskiansiot eri kalleusryhmissä 5-15 % alemmat kuin valtiolla. Johtavien rakennusmestarien kohdalla ei esiintynyt merkittäviä eroja kun vertailussa eliminoitiin kalleusryhmän vaikutus.

Valtion palveluksessa olleet rakennusmestarit ja teknillisen koulun suorittaneet, teollisuuden palveluksessa olleet miehet

Valtion palvel. olevat		Teollisuuden palveluksessa olevat																	
Nimike ja kalleusryhmä	Luku	Keski-ansio	Ikäryhmä	Työnjoht.		Voim.lait.tekn.henk.kunta		Työnsuunnittelijat		Työntutkijat		Työntarkastajat		Hinnoittelijat		Lab.tekn.henk.kunta			
				Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio	Luku	Keski-ansio		Luku	Keski-ansio	
Alotteleva rak.mest. 706	I	3	669,-																
	II	34	627,-	18-21 vuot.	1		4									4			
	III-IV	19	660,-																
	keskim.	56	641,-																
Nuorempi rak.mest.	I	321	801,-																
	II	873	790,-	22-25 vuot.	222	803	15	789	245	26	740	21	686	14	689	10	681	24	763
	III-IV	618	786,-																
	keskim.	1812	791,-	26-30 vuot.	708	886	64	945	564	73	823	45	783	20	758	25	760	56	832
Vanhempi rak.mest.	I	9	1020,-																
	II	103	1021,-																
	III-IV	17	1011,-	31-40 vuot.	1461	967	207	979	811	155	895	66	896	26	802	43	891	39	932
	keskim.	213	1021,-																
Johtava rak.mest	I	36	1110,-																
	II	31	1101,-	41-50 vuot.	974	1023	150	1021	452	125	949	36	924	20	851	39	909	29	954
	III-IV	-	-																
	keskim.	67	1106,-	yli 50 vuot.	616	1030	144	1030	223	75	910	4		19	846	26	886	5	931
Kaikkiaan	I	415	859,-																
	II	1074	823,-																
	III-IV	659	790,-																
	keskim.	2148	820,-	keskimäärin	3982	967	580	994	2299	890	892	172	850	99	795	143	857	157	866

Valtion, kuntien sekä yksityisen maa- ja vesirakennustoiminnan rakennusmestarit

Valtio		Maalaiskuntien rakennusmestarit		Kaupunkien ja kauppalain rakennusmestarit		Yksityinen maa- ja vesirakennustoiminta		
Nimike ja kalleusryhmä	Luku-määrä	Kuukausi-ansio	Luku-määrä	Kokonais-ansio	Luku-määrä	Kokonais-ansio	Luku-määrä	Kokonais-ansio
Alotteleva rakennusmestari Plk 14	3	669,-	-	-	-	-	-	-
	34	627,-	-	-	-	-	-	-
III-IV keskim.	19	660,-	1	555,-	-	-	-	-
	56	641,-	1	555,-	-	-	-	-
Nuorempi rakennusmestari Plk 16-19	321	801,-	2	949,-	14	942,-	233	958,-
	873	790,-	3	758,-	-	-	193	862,-
III-IV keskim.	618	785,-	34	749,-	1	823,-	16	836,-
	1812	791,-	44	759,-	15	934,-	442	912,-
Vanhempi rakennusmestari Plk 20-22	9	1020,-	16	960,-	91	1159,-	254	1215,-
	103	1021,-	41	904,-	45	1018,-	190	1094,-
III-IV keskim.	17	1011,-	219	862,-	2	864,-	12	1101,-
	213	1021,-	276	874,-	138	1109,-	456	1161,-
Johtava eli vastaava rakennusmestari Plk 23-	36	1110,-	10	1285,-	1176	1151,-	296	1398,-
	31	1101,-	33	1086,-	218	1168,-	288	1306,-
III-IV keskim.	-	-	69	1055,-	8	1043,-	20	1215,-
	67	1106,-	112	1085,-	402	1158,-	604	1349,-

A k a t e e m i s e n l o p p u t u t k i n n o n
s u o r i t t a n e e t

Edellisiin vertailuryhmiin on kuulunut virkamiehiä, joille ei ole asetettu pätevyysvaatimukseksi akateemista loppututkintoa. Akateemisen loppututkinnon suorittaneiden valtion virkamiesten osalta oli vaikea löytää sellaisia ryhmiä, joita työn laadun perusteella olisi voitu hyvin verrata joihinkin ryhmiin yleisillä työmarkkinoilla. Kun tehtävät valtion virkamiesten osalta ovat suurimmalta osalta hallinnollisia, ovat ne elinkeinoelämän taholla kaupallisia, tuotantotoiminnallisia jne. Kun siten tehtäviltään samankaltaisten valtion virkamiesten ja yleisten työmarkkinain toimihenkilöryhmien muodostaminen osoittautui vaikeaksi, vertaili Päätoimisto toisaalta valtion ja toisaalta teollisuuslaitoksien ja liikealan palveluksessa olevien erilaisia tutkintoja suorittaneiden kuukausiansioita. Tätä vertailua ei voida kaikissa suhteissa pitää yksikäsitteisenä ja selvänä. Kun valtiolla akateeminen loppututkinto on tietyissä viroissa ja toimissa ehdoton pätevyysvaatimus, voi yksityisellä työnantajalla palkaltaan samantasoista tai korkeampaa tehtävää hoitaa vain kokemuksen avulla pätevoitynyt henkilö. Valtion säädöksiin sidotulla pätevyysvaatimusjärjestelmällä on siten epäilemättä keskiansioita alentava vaikutus.

Seuraavaan taulukkoon on otettu vain osa akateemisen loppututkinnon suorittaneista virkamiehistä. Ulkopuolelle on jätetty ne virkamiesryhmät, jotka hoitavat senlaatuista tehtäviä, joita yleisillä työmarkkinoilla ei yleensä lainkaan esiinny. Tällaisia virkamiesryhmiä ovat poliisit, upseerit, maaherrat, lähettiläät, akateemikot, teologit pappisviroissa, maanmittausinsinöörit ja oikeuksien virkamiehet. Myöskään valtion koulujen opettajia ei ole

sisällytetty oheiseen taulukkoon, koska valtion palkkauksia sovelletaan yksityisissä oppikouluissa joko sellaisenaan tai aivan vähäisin muutoksin.

Taulukkoon on otettu valtion osalta myös sarake, jossa esitetään, missä palkkausluokissa ao. tutkinnon suorittaneita esiintyy.

Taulukon nojalla voidaan yleispiirteenä havaita, että melkein poikkeuksetta ovat teollisuuden palveluksessa olevien akateemisen loppututkinnon suorittaneiden ansiot korkeimmat eri koulutusnimikkeiden kohdalla. Jonkin verran alhaisemmalla tasolla olivat ansiot liikealalla; valtion palveluksessa olevilla ne taas olivat alhaimmat. Erot valtion ja yksityisten palveluksessa olevien välillä olivat yleensä huomattavaa suuruutta.

Akateemisen loppututkinnon suorittaneiden keskimääräiset kuukausiansiot marraskuussa 1963

Koulutusnimike	Esiintyy palkka- luokissa	Valtio		Teollisuuslaitok- set		Liikeala	
		Luku- määrä	Keski- ansio	Luku- määrä	Keski- ansio	Luku- määrä	Keski- ansio
fil. kand., kasvatust. kand., teol. kand.	A 23 - B 6	426	1 273,-	203	1 670,-	147	1 579,-
fil. lis., kasvatust. lis., teol. lis.	A 24 - B 3	36	1 402,-	11	1 807,-		
fil. tri, kasvatust. tri, teol. tri	A 30 - B 4	101	1 785,-	19	2 277,-	5	1 780,-
Valtiot. kand., yhteiskuntat. kand., hallinto-opin kand.	A 14 - B 4	129	1 201,-	64	1 569,-	165	1 346,-
Alempi oikeustutkinto	A 11 - B 3	277	1 096,-	10	1 505,-	20	1 373,-
Oikeustiet. kand., ja vastaava aikaisempi tutkinto	A 16 - B 8	765	1 532,-	61	1 984,-	301	1 682,-
Oikeustiet. lis., ja vastaava aikaisempi tutkinto	A 24 - B 5	36	2 005,-	6	2 300,-	7	1 848,-
Ekonomi, kirjeenvaihtaja	A 20 - B 3	200	1 203,-	737	1 652,-	596	1 439,-
Kauppat. kand.	A 23 - B 3	17	1 699,-	51	2 074,-	44	1 928,-
Agronomi, metsänhoitaja ja maat. mets. kand.	A 12 - S 20	259	1 377,-	317	1 835,-	105	1 392,-
Dipl. ins., arkkitehti	A 19 - S 20	566	1 628,-	1 725	1 903,-	157	1 881,-
Tekn. lis.	A 24 - B 6	14	1 477,-	16	2 065,-		
Tekn. tri	A 30 - B 6	13	2 267,-	12	2 162,-		

Verotusaineiston perusteella suoritettu tutkimus

Tilastollinen päätoimisto kerää vuosittain tulo- ja omaisuustilastoa varten veroilmoituksiin perustuvaa aineistoa. Tämän aineiston perusteella voidaan selvittää tulonsaajien palkkatulot kokonaisuudessaan, mutta ei sensijaan sitä, onko nämä tulot saatu yhdeltä vai useammalta työnantajalta. Koska tässä tutkimuksessa haluttiin poistaa mahdollisten sivutoimista saattujen tulojen ja toimipaikan vaihdoksen yhteydessä mahdollisesti tapahtuvan ammatin muutoksen vaikutus, jouduttiin perusaineistoa täsmentämään lisätiedoilla. Tutkimuksen kohteeksi otettiin 17 paikkakuntaa ja asianomaisilta verotoimistoilta pyydettiin tarvittavat lisätiedot Päätoimiston edeltäpäin valitsemien palkansaajien osalta. Päätoimiston alunperin laatimaan näyttöeseen kuului yli 11 000 palkansaajaa, mutta Päätoimiston asettamat ehdot täytti valituista vain 5 166. Tutkimusaineisto muodostui siten odotettua huomattavasti pienemmäksi.

Kun kerätty aineisto jäi suhteellisen pieneksi ei sitä voitu jaotella yksityiskohtaisesti. Oheisissa tauluissa onkin esitetty vain ryhmittely sukupuolen ja ammattinimikkeen sekä kolmen työnantajaryhmän mukaan. Käsiteltäväksi otettiin työnantajan maksama rahapalkka. Esitettävät luvut ovat siten koko vuoden rahapalkasta laskettuja keskimääräisiä kuukausiansioita, jotka eivät tasoltaan ehkä vastaa vuoden viimeisen neljänneksen kuukausiansioita.

Tauluja laadittaessa ei ole voitu seurata kaikilta osin esitettävien ryhmien suuruuden suhteen tavanomaisia tilastojen laadinnassa käytettäviä periaatteita. Niinpä mukaan on otettu varsin pieniä ryhmiä - jopa yksityistapauksiakin - silloin, kun ne ovat täydentäneet vertailujen kannalta mielenkiintoisia

nimikkeitä. Toisaalta on jätetty esittämättä joukko ammattiryhmiä, jotka eivät ole tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia tai joissa aineisto on ollut silmiinpistävän epäyhtenäistä. Ammattinimikkeet ovat veroilmoituksen tekijän itsensä käyttämiä nimikkeitä. Taulukossa käytetyt ammattinimikkeet eivät ole täydellisiä, vaan on eräissä tapauksissa valittu eräänlainen tasoa kuvaava nimike. Niinpä esimerkiksi nimike "erikoispäälliköitä" käsittää suuren joukon sellaisia nimikkeitä kuin ostopäällikkö, myyntipäällikkö, kirjanpitoapäällikkö, henkilökunnanpäällikkö, talouspäällikkö, toimistopäällikkö jne.

Valtion palveluksessa olevien keskikuukausipalkat asettuvat hyvin monissa tapauksissa molempien muiden työnantajaryhmien palveluksessa olleiden keskipalkkojen välille. Erityisesti on huomattava, että suuressa ryhmässä "toimistoapulainen, naiset" on myös asianlaita näin. Merkittävämpiä eroja esiintyy lähinnä työnjohtajien ja eräiden teknillisen alan ammattien sekä ylempiin toimihenkilöihin luettavien nimikkeiden kohdalla. Valtion maksamat keskipalkat ovat näissä ryhmissä yleensä muiden työnantajien maksamia alhaisemmat. Erityisesti on mainittava, että eräiden rautatieläisnimikkeiden kohdalle on merkitty eräiden teollisuusalojen ammattimiesten keskipalkkoja ainoastaan osoittamaan, minkä ammattiryhmien kohdalla maksetaan suunnilleen samantasoisia keskipalkkoja.

Tauluissa esiintyy eräitä epäjohdonmukaisuuksia. Niinpä "muun työnantajan" palveluksessa olleiden korkeimpien johtajien keskipalkka on pienempi kuin apulaisjohtajien. Ryhmään "pääjohtaja, toimitusjohtaja" kuuluvat yritysten korkeimmat johtajat. Kun mukaan on tullut myös pienten yritysten johtajia on luonnollista, että tämän ryhmän keskiarvo on matalampi kuin ryhmän "apulaisjohtaja ym", johon kuuluu vain todella suurten yritys-

ten apulaisjohtajia.

Verotusaineiston perusteella suoritettun tutkimuksen tarkoituksena oli saada samasta lähteestä mahdollisimman monen palkansaajaryhmän ansiotasoa valaisevia tietoja. Kun muut tässä tutkimuksessa käytetyt ansioita koskevat tiedot ovat peräisin erillisistä; useamman eri laatijan tilastoista, käsittää verotusaineisto kaikki palkansaajaryhmät. Sellaisena se - puutteistaan huolimatta - valaisee mielenkiintoisella tavalla eri palkansaajaryhmien ansioiden välisiä suhteita.

Taulu 1. Eräiden palkansaaajaryhmien keskimääräisiä kuukausipalkkoja
Verotusaineisto, miehet.

Työnantaja valtio			Työnantaja kunta tai kuntayhtymä			Työnantaja muu		
Ammattinimike	Luku- määrä	Keski- palkka	Ammattinimike	Luku- määrä	Keski- palkka	Ammattinimike	Luku- määrä	Keski- palkka
Talonmies	6	587,-	Talonmies	13	640,-	Talonmies	52	518,-
Vahtimestari	5	548,-	Vahtimestari	6	636,-	Vahtimestari	10	473,-
Autonkuljettaja	16	597,-	Autonkuljettaja	40	711,-	Autonkuljettaja	136	567,-
			Nosturinkuljettaja	5	796,-	Nosturinkuljettaja	6	604,-
Postimies	45	578,-						
Rautatieväkijä	22	560,-				Ammattimies, tekstiilin	23	557,-
Asemamies, tallimies	14	581,-				" puuteoll.	47	577,-
Junamies, vaihdemies	18	645,-				" metallin	243	623,-
Veturinlämmittäjä	9	714,-				" rakennusa.	62	696,-
Veturinkuljettaja	28	911,-	Työnjohtaja	9	871,-	Työnjohtaja	153	862,-
Veturimestari	2	983,-						
Teknikko	6	874,-	Teknikko	10	1202,-	Teknikko	106	984,-
						Sähköteknikko	18	958,-
						Autoteknikko	29	863,-
Työnjohtaja	12	677,-	Työnjohtaja	9	871,-	Työnjohtaja	153	862,-
Kaasumestari	5	719,-						
Kuormausmestari								
			Konemestari	4	1079,-	Huoltomestari	9	723,-
Koneenhoitaja	5	562,-	Koneenhoitaja	5	746,-	Koneenhoitaja	35	668,-
Asentaja	9	551,-	Asentaja	22	761,-	Asentaja	190	703,-
Autonasentaja	5	626,-	Autonasentaja	4	811,-	Autonasentaja	24	616,-
Varastomies	6	413,-				Varastomies	68	504,-
Varastonhoitaja	4	548,-	Varastonhoitaja	5	723,-	Varastonhoitaja	53	651,-
			Pääjohtaja, toim.joht.	4	3180,-	Pääjohtaja, toim.joht.	141	2605,-
Apulaisjohtaja ym.	3	1781,-	Apulaisjohtaja ym.	2	2520,-	Apulaisjohtaja ym.	11	3073,-
Erikoispäälliköitä	17	1414,-	Erikoispäälliköitä	9	1322,-	Erikoispäälliköitä	180	1645,-
Fil.kand.	3	1476,-				Fil.kand.	6	1718,-
Valtiot.kand.	3	1956,-				Valtiot.kand.	7	1785,-
Varatuomari	18	1614,-				Varatuomari	25	2029,-
						Merkonomi	37	805,-
Ekonomi	5	1251,-				Ekonomi	66	1835,-
Metsänhoitaja	8	1315,-				Metsänhoitaja	21	1643,-
Rakennusmestari	35	835,-	Rakennusmestari	13	1065,-	Rakennusmestari	62	1329,-
Insinööri	14	1428,-	Insinööri	7	1847,-	Insinööri	125	1654,-
Dipl.ins.	35	1581,-	Dipl.ins.	10	2073,-	Dipl.ins.	108	2597,-
			Arkkitehti	2	2371,-	Arkkitehti	7	2514,-

Taulu 2.

Eräiden palkansaajaryhmien keskinääräisiä kuukausipalkkoja
Verotusaineisto, naiset

Työnantaja valtio			Työnantaja kunta tai kuntayhtymä			Työnantaja muu		
Ammatti- nimike	Luku- määrä	Keski- palkka	Ammatti- nimike	Luku- määrä	Keski- palkka	Ammatti- nimike	Luku- määrä	Keski- palkka
Siivooja	15	375,-	Siivooja	12	418,-	Siivooja	70	306,-
Sairaala-apul.	4	426,-	Sairaala-apul.	29	426,-			
Keittiöapul.	2	426,-	Keittiöapul.	8	401,-	Keittiöapul.	15	320,-
Talonmies	4	326,-				Talonmies	21	316,-
Toimistoapul.	87	495,-	Toimistoapul.	64	529,-	Toimistoapul.	349	491,-
						Pankkivirk.	102	514,-
Konekirjoittaja	4	462,-	Konekirjoittaja	1	503,-	Konekirjoittaja	9	467,-
Kassanhoitaja	4	545,-	Kassanhoitaja	6	686,-	Kassanhoitaja	42	559,-
Kirjanpitäjä	8	725,-				Kirjanpitäjä	29	700,-
Laborat.apul.	7	478,-	Laborat.apul.	6	493,-	Laborat.apul.	19	420,-
Varastoapul.	2	439,-				Varastoapul.	13	374,-
Puhtaaksipiirt.	9	483,-				Puhtaaksipiirt.	11	518,-
						Erikoispääll.	11	1062,-
						Ekonomi, kirj. vaiht.	10	834,-
						Insinööri	5	1060,-
Dipl.ins.	1	1492,-				Dipl.ins.	5	1942,-